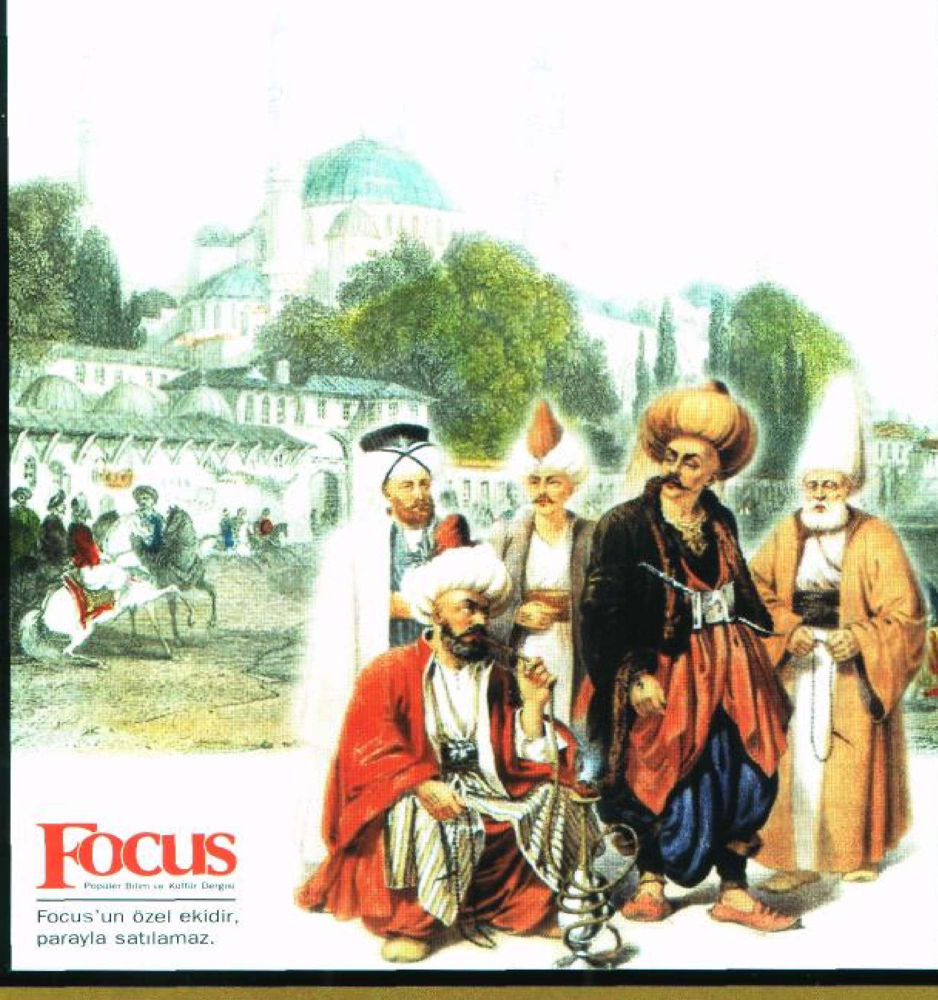
İstanbul Efsaneleri

*İstanbul'un sırlar dolu mekânları,
her gün gelip geçtiğimiz yerlerin bilinmeyen öyküleri,
bizleri masalsı bir yolculuğa çıkarıyor.*

Focus
Popüler Bilim ve Kültür Dergisi
Focus'un özel ekidir,
parayla satılamaz.

Bîr varmış, bir yokmuş... Allah’ın kulu çokmuş. 'Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber iken; eşek mühürdar, katır silahtar iken; ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; yaranı safa, kızıştı kafa, ak..sakal, kara sakal, berber elinden yeni çıkmış bir taze sakal... 'Kasap olsam sallayamam satırı, nalbant olsam nallayamam katırı, hamama girsem sorar mıyım natırı, nadan olan bilmez ahbap hatırı.

'Dereden geldim, tepeden geldim, sandığa girdim bir de ne göreyim, köşede bir hanım oturuyor. Şöyle ettim, böyle ettim, hanım yerinden kalktı, yüzüme baktı, çıktık.birlikte yola, ne sağa saptık,ne sola... Az gittik.uz gittik., dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik, bir de arkamıza baktık ki bir arpa boyu yer gitmişiz... Ne dönülür geri, ne gidilir ileri, sana bir masal söyleyeyim bari gel beri...

‘Bir varmış, bir yokmuş. 'Diyarların en güzeli, efsanelerin sultanı bir şehr-i istanbul varmış...

EFSANELERE GÖRE İSTANBUL’UN KURULUŞU

"Bu şehr-i Sitambul ki, bî misl-ü behâdır,
Bir sengine, yekpare Acem mülkü fedadır"

Şair Nedim

Yeryüzünde, bu kadar çok ada ve sana sahip kent çok ender bulunur. Her ulus, İstanbul'u başka bir adla andı. Ayrıca, fetihten önceki adları başkaydı, fetihten sonrakiler başka... Tarih sahnesine, Byzas, Buzis, Byse, Bysante gibi adlarla çıktı. Roma dönemine kadar da en çok Byzantion olarak anıldı. Romalılar Antoneia, Anthusa, Deutera Rome dediler. Sonra, uzun bir dönem boyunca Konstantinopolis olarak kaldı. Kuzeylilerin verdikleri adların bir kısmı kentin gücünü vurguluyordu: Tsarigrad (Slav kaynaklarında imparator kenti) ve Miklegard (Vikinglerde İmparator Mikhael’in kenti) gibi. Ruslar Tekfuriye ve Zavegorod, Macarlar Vizenduvar, Polonyalılar Kanatorya, Çekler Aylana, İsveçliler Herakliyan, Hollandalılar İstefanya, Franklar Agrandone, Portekizliler Kostiye, Araplar Konstantiniyye-i Kübra, Acemler Kayser-i Zemin, Hintliler Taht-ı Rum, Moğollar Çakduryan demişlerdi bir zamanlar Osmanlı'nın "Asitane"sine. Öte yandan, İstanbul'a yakıştırılan sanlar da en az kendisi kadar

görkemliydi: Asitane-i Saadet (Sultan Sarayı), Dâr-ül Hilâfe (Halife'nin evi), Dârü's Saltana (Saltanatın evi), Dergâh-ı Selâtin (Sultanlar kapısı)... Ve sonunda bizim kentimiz, İstanbul.

Bilinen tarihi 2600 yıldan daha eskilere uzanan bu yaşlı, ama muhteşem kent, zamanın akışı içinde büyük uygarlıkların yıkılışlarım da gördü, yenilerinin nasıl kurulduklarına da... İmparatorlukların bu herkesi kıskandıran görkemli başkentinin köşe bucağı, birbiriyle ilgisi olmayan kültürlerin mirasıyla süslendi. Ve sonuçta, tüm üslup ve kültürler iç içe geçerek, birbirini özümseyerek, İstanbul'un anıtsal tarihini oluşturdu.

Körler ülkesinin karşısına kurulan kent

Kentin kuruluşu üzerine rivayet muhtelif. En ünlüsü ve bilineni Megaralı göçmenlerinin yolculuğu. Bir de Evliya Çelebi'nin anlattığı var ki, tadına doyum olmuyor...

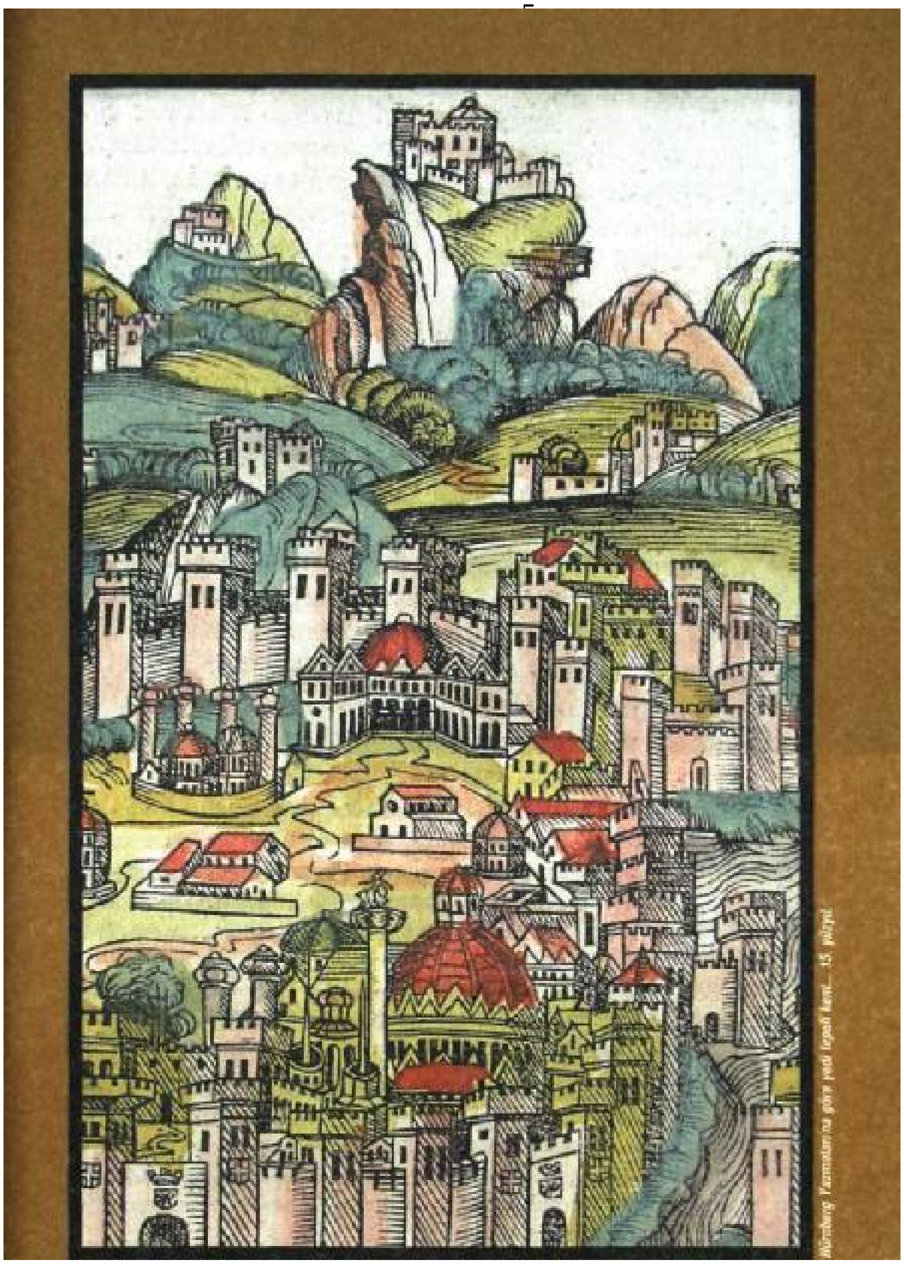
Efsaneye göre, Koressa'nın oğlu, Yunanistan'ın Megara kentinden genç Byzas, yandaşlarıyla birlikte, bölgedeki baskılardan kurtulmak, yeni bir kent kurmak ve özgürlüğünü ilan etmek için yola çıktı. Her şey iyiydi de, kent nerede kurulacaktı? O çağda, bilinmeyenleri bilinir kılan birisine, Delfoi kentindeki kâhine danıştı genç adam. Delfoi kâhini gideceği yeri tarif etti; "Kentini kuracağın yer, körler ülkesinin tam karşısında olacak." Byzas yola çıktı, aradı taradı, körler ülkesi diye bir yer yoktu. Sonunda, mola verdikleri bir deniz kıyısında, karşı sahile baktı ve bağırdı: "Bu insanlar kör mü, burası varken orada oturulur mu?". Delfoi kâhinini hatırladı genç adam; "Körler ülkesinin karşısında kuracaksın kentini." Körler ülkesi, günümüzün Kadıköy'üdür!

İstanbul'dan çok yıllar önce kurulmuştur "Khalkedonia", yani Kadıköy. Byzas; ordusuyla gelip soluklanmak için durduğu şimdiki Sarayburnu'nda, manzaranın muhteşem görüntüsünden adeta büyülenmişti. Khalkedonia'nın neden "Körler Ülkesi" tanımlamasını hak ettiğini anlamıştı artık. Çünkü, böyle cennet benzeri bir yer dururken, tam karşıda ve korumasız bir yerde kent kuranlar, ancak kör olabilirlerdi! Ol hikâye böyle. Temelleri Sarayburnu sırtlarında atılan kente, kurucusunun adı olan Byzas'tan dolayı, "Byzas'ın kenti" anlamında "Byzantion" dendi...

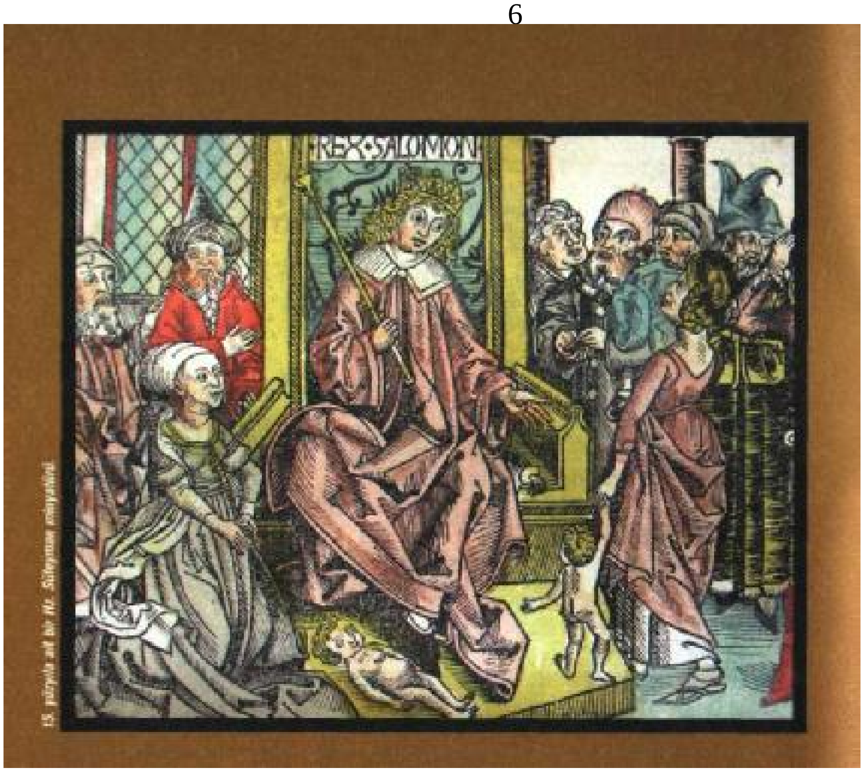
Rüyasında gördüğü Hazreti Peygamber'e "Şefaat ya Resulallah" diyeceğine, heyecanla "Seyahat ya Resulallah" dediğini anlatarak, yaşadığı zamana o güzel anlatımıyla tarih düşen Evliya Çelebi'nin, İstanbul üzerine bir rivayet anlatmaması düşünülebilir mi hiç? Ünlü "Seyahatname"sinin ilk cildinde şöyle anlatır gezgin Evliya Çelebi;

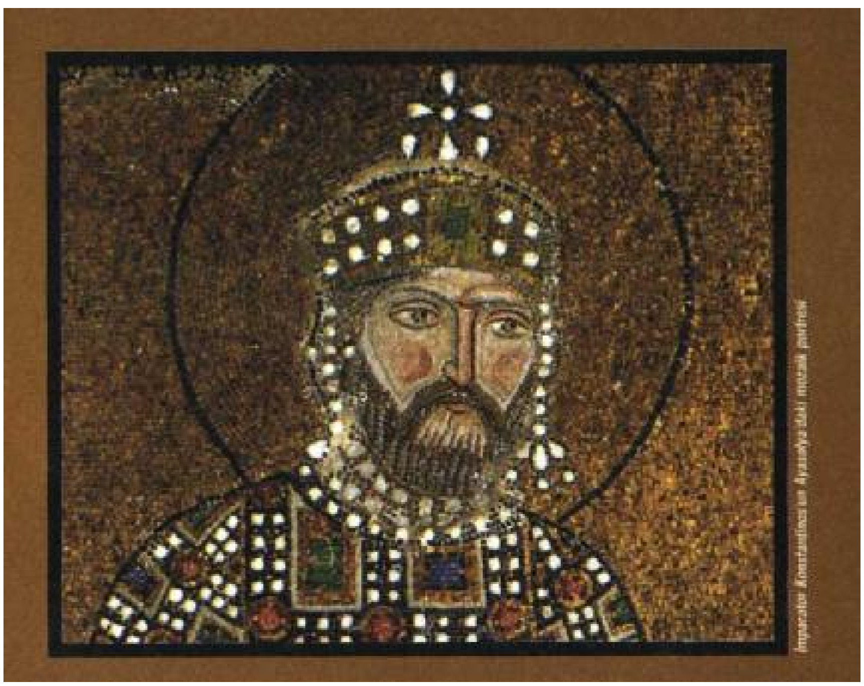
"Hazreti Süleyman, Peygamber Efendimizin doğumundan 1600 yıl önce Kaftan Kafa bütün ins-ü cine, vahşi hayvanlara ve kuşlara hükmettiği, yeryüzünün her
dilden anlayan tek sultanı olduğu halde; okyanus denizinde Ferenduz denilen adada padişahlık eden Saydun'a bir türlü söz geçirememiş. Bu gururlu adam Hz. Süleyman'ın önünde baş eğmek istemezmiş. Bu hale canı sıkılan Hz. Süleyman, bir gün sayısız askeri ve her cinsten hayvanlarla Saydun'un üzerine yürüdü, memleketini harap ve ahalisini esir ettikten sonra onu huzuruna getirtti, ateş saçan kılıcı ile öldürüp adsız, nişansız bıraktı."

Evliya Çelebi'nin hikâyesi uzar da uzar. Özetlersek; Hz. Süleyman Saba Melikesi Belkıs'ın ölümüyle dul kalınca, Saydun'un dünyalar güzeli kızı Alina ile evlenir. Alina'mn çok özel bir saray istemesi üzerine, adamlarını dünyanın dört bir yanına gönderip, saray yapılacak eşsiz güzellikte bir yer bulmalarını emreder. Adamları İstanbul'u söylerler. Hz. Süleyman, Sarayburnu'nda geçirdiği bir gecenin sabahında kendini dinç ve gençleşmiş hissedince, buraya büyük bir saray yaptırır, sonra da kıyamete kadar mamur kalsın diye İstanbul için hayır dua eder. Anlıyor musunuz tüm bozulmalara, yangınlara, depremlere karşın İstanbul'un nasıl dimdik ayakta kalmasının hikmetini?

Nürnberg Yazmaları'na göre yedi tepeli kent... 15. yüzyıl

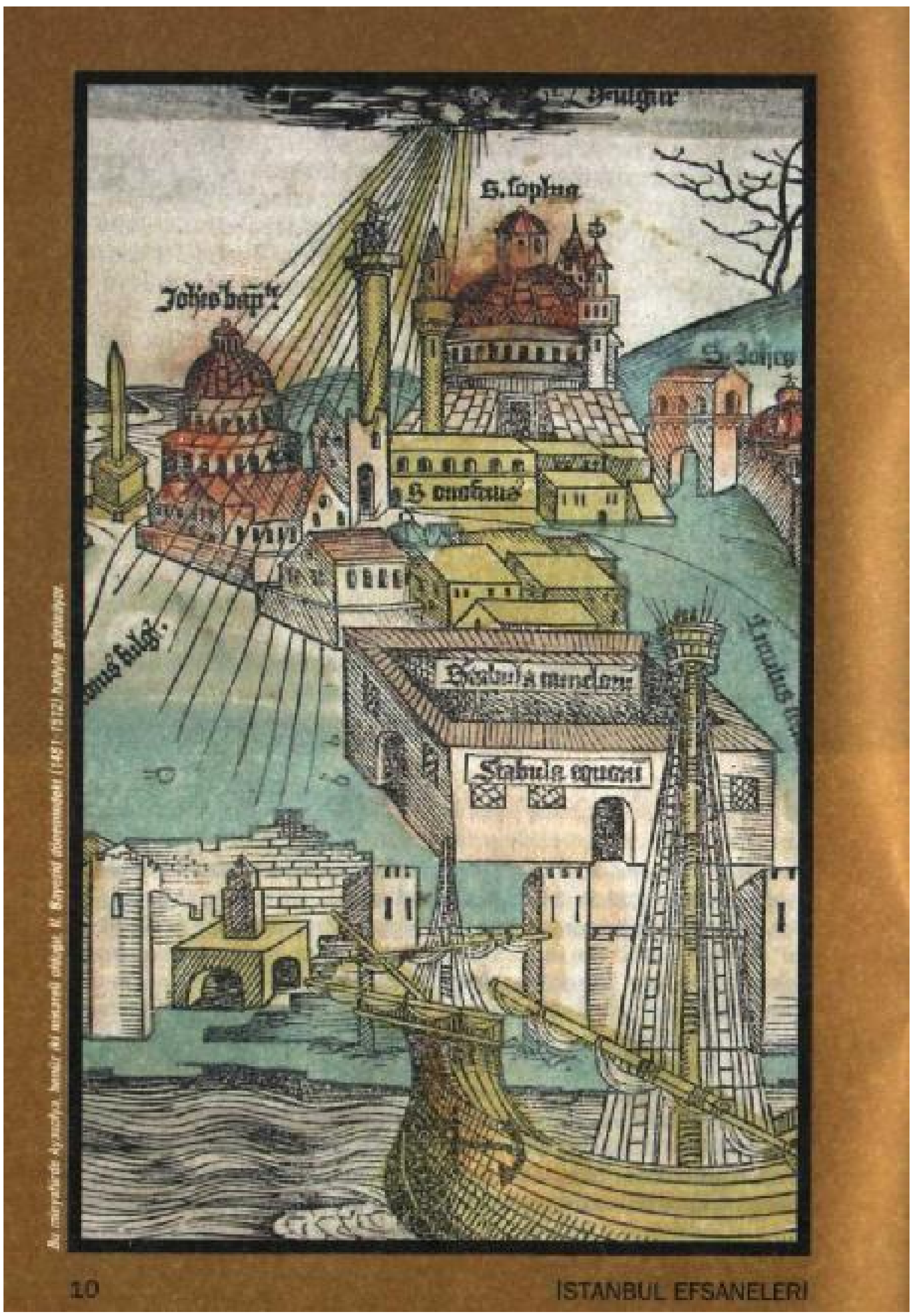

Bunu biliyor muydunuz?

Antik Roma kentinin yedi tepe üzerine kurulmasının, İmparator Büyük Konstantinos'u (Constantinus) çok etkilediği, İstanbul'u da Roma ya benzetmek amacıyla, yedi rakamına yönlendirdiği anlatılır. İmparator, bu yedi sayısını uğurlu ve kutsal sayıyordu. Sarayının ana salonu, 'Hepta Likhnos" yani "yedi kandilli" adını almıştı. İmparatoru korumakla görevli, "yedi kıta dan oluşmuş bir muhafız alayı vardı. Konstantinos, kendisini, çevresinde "yedi gezegenin dönüp durduğu güneş yerine koymuştu. Çemberlitaş üzerindeki heykeli de zaten bu

durumu betimlemekteydi. İstanbul'un ünlü tepelerine gelince... Birinci tepe, bugün Topkapı Sarayı ve Sultanahmet Camii'nin yer aldığı yükseklikti (Akropolis). İkinci tepe, Çemberlitaş diye bilinen, Konstantin Sütununun bulunduğu bölge ve çevresi; üçüncüsü Beyazıt ve Süleymaniye alanıydı. İstanbul'un dördüncü tepesi, derin bir vadiyle yarılmış olan Fatih, beşincisi de Fenerin üst kısımlarında, Yavuz Selim Camii’nin bulunduğu bölgeydi. Altıncı olan Mihrimah Suttan Camii’nin yer aldığı Edirnekapı Tepesi uydurma, çünkü rakamı yediye yükseltmek için uydurulmuştu. Son tepe ise Marmara Denizine bakan yükselti, yani Cerrahpaşa sırtlarıydı.

Ayasofya efsaneleri Bitmez

Doğu Roma ve Osmanlı imparatorluklarının, hem yükseliş hem de çöküş dönemlerine tanıklık eden, tarihinin en önemli dini eserlerinden biri olan Ayasofya; gerek Bizans gerekse Türk kaynaklı pek çok efsaneye konu olmuştu. Ancak günümüzdeki Ayasofya'nın, burada yapılan ilk kilise olduğunu düşünmek bizi yanıltır.

Tarihçi Sokrates'e göre 15 Şubat 360 tarihinde burada inşa edilen ilk kilise bir bazilikaydı ve eski bir Roma tapınağı üzerine kurulmuştu. M.S. 4O4'te yanan bazilikanın yerine yapılan ikincisi, İmparator II. Theodosios döneminde 10 Ekim 415 yılında ibadete açıldı. 13 Ocak 532 yılındaki ünlü "Nika İsyanı"nda bütünüyle yanan kilisenin yerine, aynı yıl, İmparator I. Iustinianos'un (Jüstin-yen) emriyle günümüze kadar ayakta kalan Ayasofya'nın inşası başlatıldı.

Tarihçi Prokopios'a göre, Miletoslu Isidoros ve Trallesli Anthemios'un mimarlığını yaptığı kilisenin inşaatında; yüz ustabaşı, bin usta, on bin işçi çalışmış; Suriye, Mısır, Yunanistan ve Küçük Asya'dan gelen gemiler dolusu malzemeyle Ayasofya'nın inşaatı 5 yıl 10 ay ve 24 günde bitirilmişti. 27 Aralık 537'deki açılış törenine patrik Menas'la birlikte gelen imparator, yapının güzelliği karşısında şöyle demekten kendini alamamıştı: "Bana böyle bir kiliseyi yaptırma şansı verdiği için Tann'ya şükürler olsun."

Ayasofya ile ilgili Bizans efsanelerinden birinde ise, bu ünlü mabedin doğuşu gelecek kuşaklara şöyle aktarılıyordu:

"Iustinianos Ayasofya'yı yaptırmak için en ünlü mimarları İstanbul'a davet etti, yaptıracağı kilise için birer taslak çizmelerini istedi. Ancak çizilen hiçbir taslak imparatoru tatmin etmedi. Bir gece üzgün ve umutsuz uykuya dalan Iustinianos, bir rüya gördü. Ayasofya'nm kurulacağı arsada beliren nur yüzlü bir ihtiyar, sağına soluna bakınıyor, sonra da her köşede biraz durup bekliyordu. Nur yüzlü ihtiyarın yanına giden imparator, onun elindeki gümüş levhayı görünce şaşkınlığa düştü. Levhanın üzerinde çizili olan kilise resmi, onun hayalini kurduğu mabet idi. Hemen tanrıya dua etmeye başlayan Iustinianos'un yanına gelen garip ihtiyar, elindeki gümüş levhayı imparatora uzattı ve dedi ki 'Al bu resmi Iustinianos, kiliseni bu örneğe göre yaptır!"

Bizans efsanesi burada bitmez doğal olarak. İmparator, sevinçle tapınağın adını ne koyması gerektiğini sorunca, "Ayasofya" der nur yüzlü garip ihtiyar ve anında kaybolur. İmparator, sabahleyin kalkınca mimarını çağırır ve rüyasındaki mabedin resmini tarif ederek çizmelerini ister.

Efsane denilince sonu mu olurmuş? Mimarını şaşırtmak isteyen Iustinianos, onlardan aldığı cevap karşısında kendisi şaşkınlığa düşer. Rüyasında gördüğü kilisenin tıpkı çizimini kendisine uzatan mimar; o gece bir rüya gördüğünü ve rüyasında gördüğü kilisenin resmini, unutmamak için sabaha kadar çalışıp kâğıda döktüğünü söyler. Ayasofya, işte bu rüyalardaki kilisedir!

İstanbul'un Türkler tarafından fethinden sonra da pek çok efsaneye konu olmuştu bu yüce mabet. Evliya Çelebi'nin anlatılarına göre, Hazreti Muhammed'in doğduğu gece İstanbul'da büyük bir yersarsıntısı olmuş ve Ayasofya'nın kubbesi yıkılmıştı. Bir süre sonra, Buhayra adlı rahibin aracılık etmesiyle, bir rahipler kurulu Mekke'ye gitmiş, o zaman henüz küçük bir çocuk olan Hazreti Muhammed'in ağız suyundan alıp, zemzem suyu da katarak Mekke toprağı ile bir harç yaparak İstanbul'a geri dönmüşlerdi. Yıkılan kubbenin tamiri, işte bu Mekke'den getirilen harçla mümkün olmuştu.

Bunu biliyor muydunuz?

Mimar Sinan, Selimiye Camii'ni inşa ederken Ayasofya ile yarışmış mıydı? Daye-Zade Mustafa Efendi'nin 1717 yılında yazdığı esere göre, Sinan; yazdığı bir kitapta (Bu kitap bulunamamıştır), Selimiye'nin kubbesini Ayasofya'nın kubbesinden dört arşın daha büyük yaptığını ifade etmişti. Ancak yapılan ölçümler, Selimiye'nin kubbe çapının ortalama 31,305 metre, Ayasofya'nın kubbe çapının ise ortalama 33,8 metre olduğunu ortaya koymuştur.

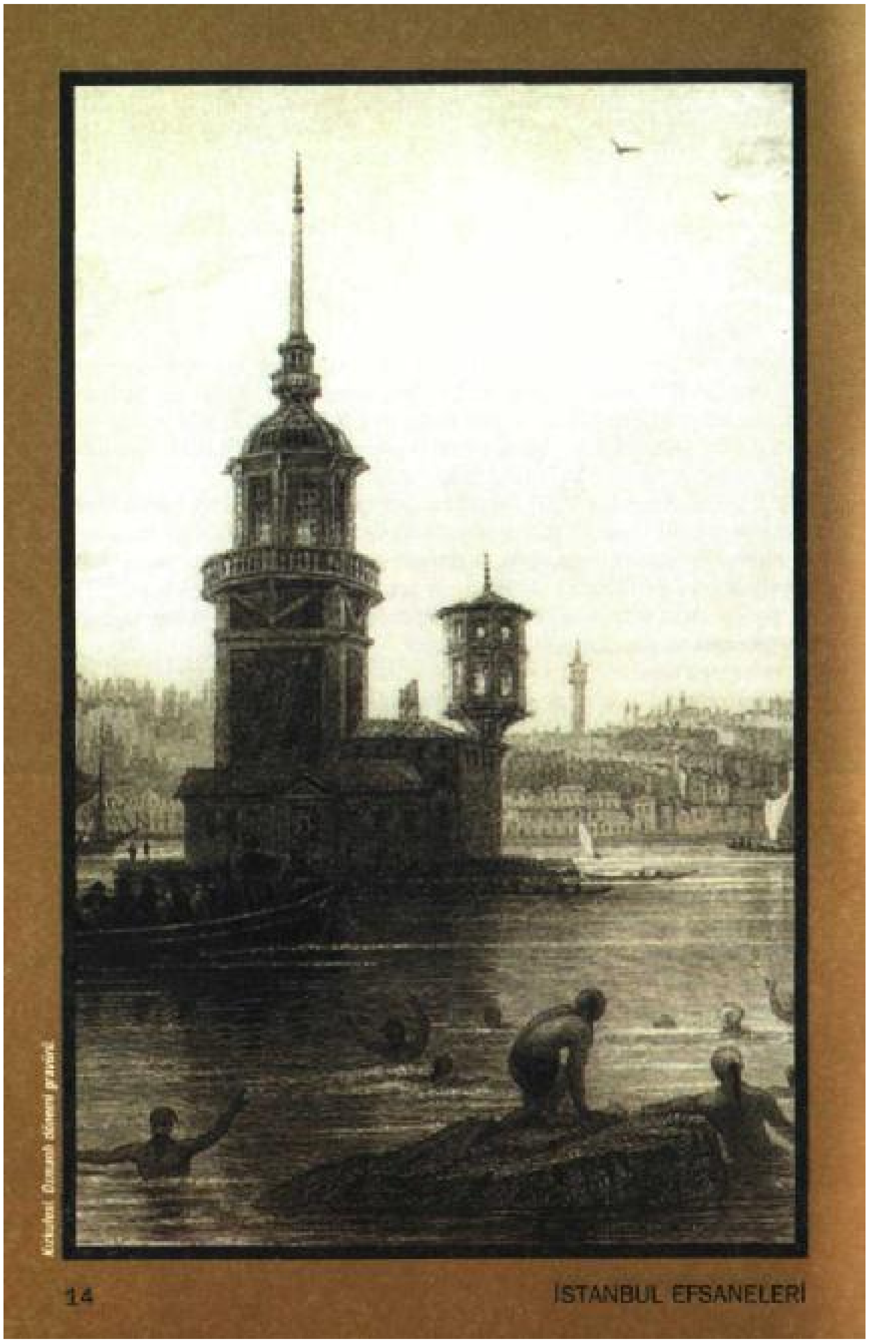
M.S. 537de tamamlanan Ayasofya'nın kubbesi, son kez 14. yüzyılda olmak üzere, dört defa kısmen veya önemli ölçüde çökmüş; her seferinde onarılarak bugünkü haline ve boyutlarına ulaştırılmıştır. Bu yıkılmalara neden olarak, ilk kubbenin aşırı yayvanlığı nedeniyle taşıyıcı filayaklarına (filpaye) yaptığı basıncın fazlalığının yanı sıra, kullanılan harcın çok yavaş sertleşmesi ve payanda duvarlarının yetersizliği vb. gösterilmektedir. Bu etkiler, kubbe çapının büyümesine, dolayısıyla çatlayıp yıkılmasına neden olmuştur.

Yapılan basit hesaplar, Ayasofya'nın kubbesinin, bu büyümelerden önceki çapının 31,612 metre olması gerektiğini göstermektedir. Bu çaptan doğan kubbe çevresi ise 99,31 metre veya

318 Bizans ayağı uzunluğundadır. 318 sayısı ise, Latin ebced hesabıyla (Editörün notu: Eski Sami ve Finike alfabelerinde harflerden ayrı rakamlar yoktu. Rakam yerine her harfe bir sayısal değer verilmişti. İstenilen rakam bu harflerle yazılırdı. Bu gelenek, Finike alfabesinden türeyen Latin alfabelerinde Ortaçağa; Arap alfabesinde ise bugüne dek korundu.) Hz. İsa'nın karşılığıdır. Anlaşılan, mimarlar Anthemios ve Isidoros, kubbenin çapında Hz. İsa'yı sembolize etmek istemişler.

Buna karşılık Selimiye'nin kubbe çapı 31,305 metredir; Osmanlı arşınında 24 adet olarak bulunan boğum cinsinden ifade edildiğinde, 990 boğuma eşit olduğu görülür. 990 sayısı, Osmanlı ebced hesabıyla Hz. Ali'nin karşılığı olan 110 ve Allah'ın karşılığı olan 66 sayılarını içermektedir, zira 990un karşılığı 15x66 veya 9x110'dur.

Sinan gibi bir dâhinin, Ayasofya'nın kubbesinin orijinal çapını hesaplayamamış olması düşünülemez. Çünkü, bu amaçla filayaklarının düşeyden yaptıkları sapmayı yerinde ölçerek bulması yeterli olurdu. Selimiye'nin kubbesinin, Ayasofya'nın kubbesinin orijinal çapına göre 31 cm. küçük olmasını Sinan'ın önemsemediği anlaşılıyor. Çünkü, bu önemsiz farkı isteseydi rahatça aşabilirdi. Hem aşmak hem de aynı zamanda Hz. Ali ile Allah'ı anabilmek için gerekli çap ise, ancak 41,70 metre çapında bir kubbe yapmakla mümkün olabilirdi. Bu kadar büyük bir kubbe yapmamayı göze almasını doğal karşılamak gerekiyor. Mimar Sinan sadece Allah'ın adını anmakla yetinseydi, Ayasofya'nın bugünkü çapını rahatça geçmiş olacaktı. 16x66=1056 boğum veya metre cinsinden 33,34!

Kız Kulesi ,Aşk Kulesi

Birbirinden farklı onlarca öyküye sahip olan bu efsanevi kule, aslında görünmez ve küçük bir adacık olan kayalığın üzerinde yükselir. Kuleye "Kızkulesi" adını Türkler verdiler. Daha önce Damalis, Leandros gibi isimlerle anılan bu şirin yapı, birçok efsaneye konu oldu. Bir rivayete göre, bir falcının baktığı falda, kızının yılan tarafından sokulacağını öğrenen imparator, sevgili evladını ölümden kurtarmak için bu adaya saklar. Ancak, gönderilen bir incir sepetinden çıkan yılan, yine de zavallı kızı sokar ve öldürür.

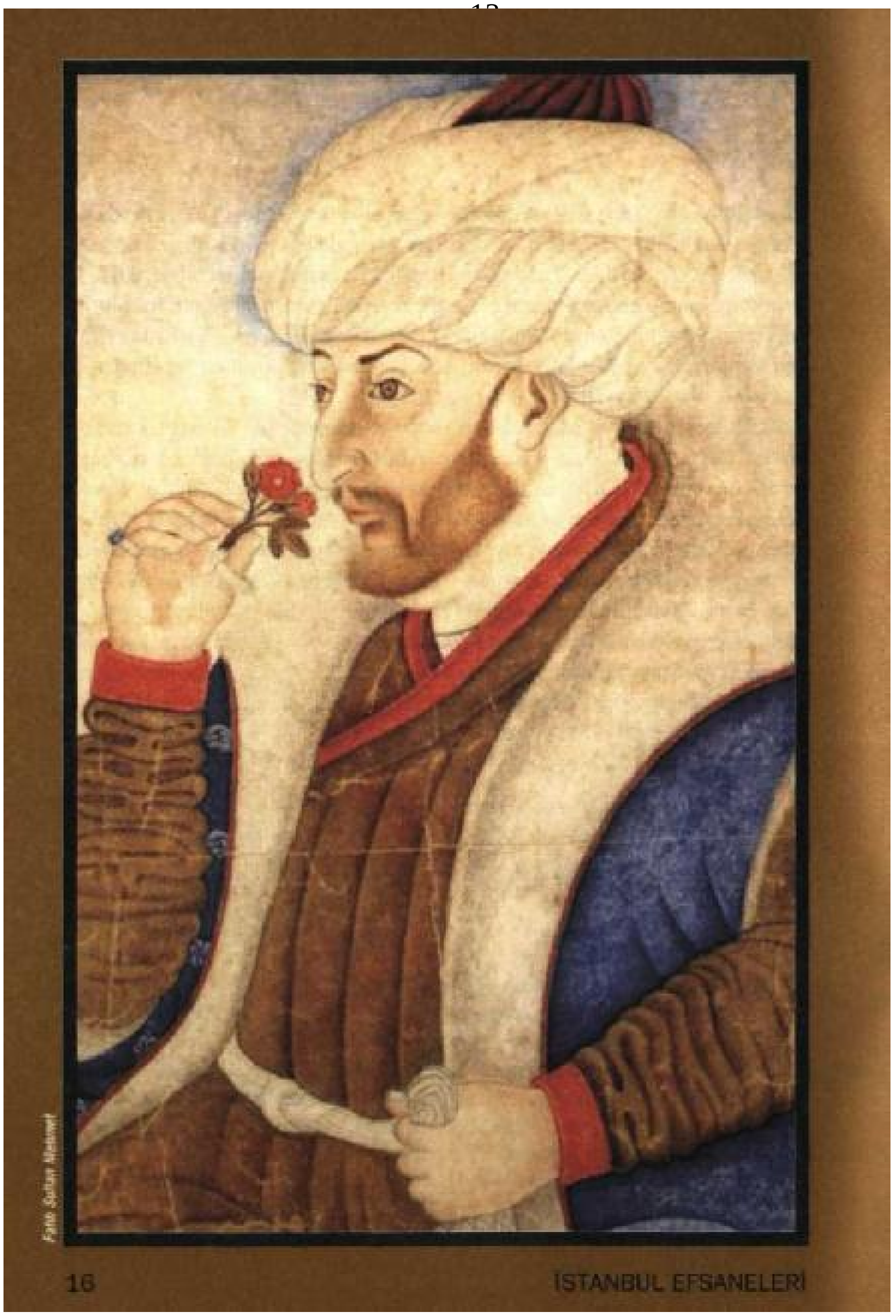
Kızkulesi ile ilgili bir başka efsane, Hero ve Leandros adlı iki aşığın hazin öyküsünü dile getirir. Efsaneye göre Hero, Afrodit Tapınağı'na bağlı bir rahibeydi ve aşk ona yasaktı. Kızkulesi'nde yaşayan Hero'ya aşık olan Leandros, yüzerek her gece yüzerek adaya gelir, ona aşkını fısıldamış. Gece karanlığında güzel rahibenin yaktığı ateş Leandros'a yol gösterilmiş.

Ancak, fırtınalı bir gecede rüzgâr meşaleyi söndürmüş ve Leandros yolunu yitirerek karanlık sularda boğulmuş. Bunu öğrenen Hero da kendisini Boğaziçi'nin soğuk sularına atıvermiş...

Bu efsanevi kule ile ilgili Osmanlı'nın da bir öyküsü olacak elbette. Bir başka efsane kahramanı olan Battal Gazi kuleyi basmış; tekfurun kızını ve hazinelerini alarak Üsküdar kıyısındaki atma atlayıp hızla oradan kaçmış. Eskiler derler ki "Atı alan Üsküdar'ı geçti" sözü buradan türemiştir...

Bunu biliyor muydunuz?

Bu kule, Bizans döneminde gözlemeyiydi ve gelen geçen ticaret gemilerinin kontrolü burada gerçekleştirilirdi. İstanbul'dan, Sarayburnu önlerinden bu adaya da bir zincir çekiliydi, tıpkı Halic'e gerildiği gibi! Türkler İstanbul'u aldıktan sonra, eski kule yıktırılıp yerine yenisi, ahşap olarak yapılmış. 1719da bu kule yanınca, bina yeni baştan ve taştan inşa edilmiş. 18. yüzyıl sadrazamlarından Hekimoğlu Ali Paşa, 1755 yılında Sultan III. Osman tarafından bu kuleye hapsedilmiş. I. Mahmut'un saray kızlarağası Beşir'in de boynu, Kızkulesi'nin. dalgaların dövdüğü kayalıklarında vurulmuş. 1839 Tanzimat Fermanının ilanından sonraki yıllarda bir süre karantina işlevi gören Kızkulesi, yakın zamanlara kadar deniz feneri görevi yaparken, günümüzde özellikle turistlere hizmet veren bir İstanbul güzelliği olarak hizmetini sürdürüyor.

Fatih'i İstanbul'a sokmayan adam

Birçok büyük hükümdarın olduğu gibi, Fatih Sultan Mehmet'in de efsane ve öykülerde ismi geçmiş sıkça. İşte bunlardan biri...

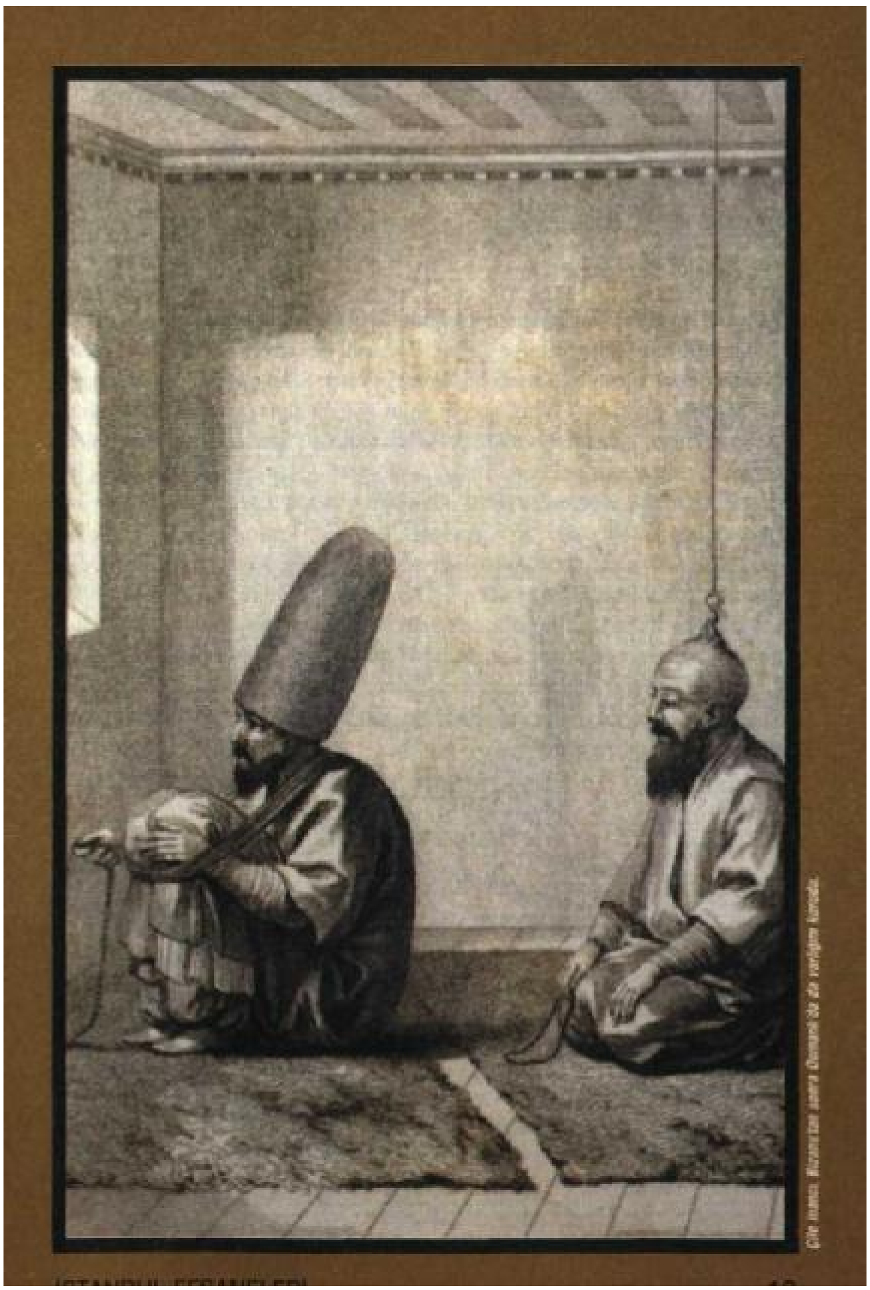
Fatih Sultan Mehmet İstanbul'a yerleştikten sonra, kentteki günlük yaşam normale döndüğünde, bir gün ava çıkmak istemiş. Sultan, kentinin surları dışına çıkmış, uzaklaştıkça uzaklaşmış, avı da uzadıkça uzamış. Kente dönmeye karar verdiğinde de hava kararmaya başlamış.

İstanbul'u fetheden hükümdar, sur kapılarının önüne geldiği sırada, kapının kendisinin emrettiği şekilde kapalı olduğunu görmüş ve nöbetçi askere içeri girmek için emir vermiş. Karanlık basınca kapıların kesinlikle kapanması emrini alan nöbetçi yeniçeri, kapıyı hiçbir

şekilde açmaya yanaşmamış. Sabrı taşmakta olan sultan kızmaya ve yüksek sesle bağırmaya başlamış. Yeniçeri hiç oralı olmamış, çünkü gece olduktan sonra kente kimsenin alınmayacağına dair Fatih Sultan Mehmet'in kesin emri varmış. Fatih bakmış ki bu asker laftan hiç anlamıyor, verdiği emre titizlikle uyuyor, hemen sultan başlığını ve kaftanını giyip "Şimdi tanıdın mı sultanını asker? Ben Padişah Mehmet" diye bağırmış. Asker sapsan kesilmiş ve bir koşuda kapıyı açmış büyük padişaha...

Bunu biliyor musunuz?

Size anlattığımız bu hoş öykü belki de yaşanmıştı, ne dersiniz? Bu hikâyenin sonunda Fatih askere, bu inatçı kahramanlığından ötürü, "sen ne yavuz bir ermişsin" demiş diye rivayet olunur. Bugün, Unkapanı'nın bitiminde İstanbul Manifaturacılar Çarşısına dönülürken yol kenarında bulunan ve 1455 yılında yapılan Yavuzer Sinan Camii'nin, işte bu yavuz yeniçeri tarafından yaptırıldığı söylenir. Aktarması bizden, inanıp inanmamak sizden...

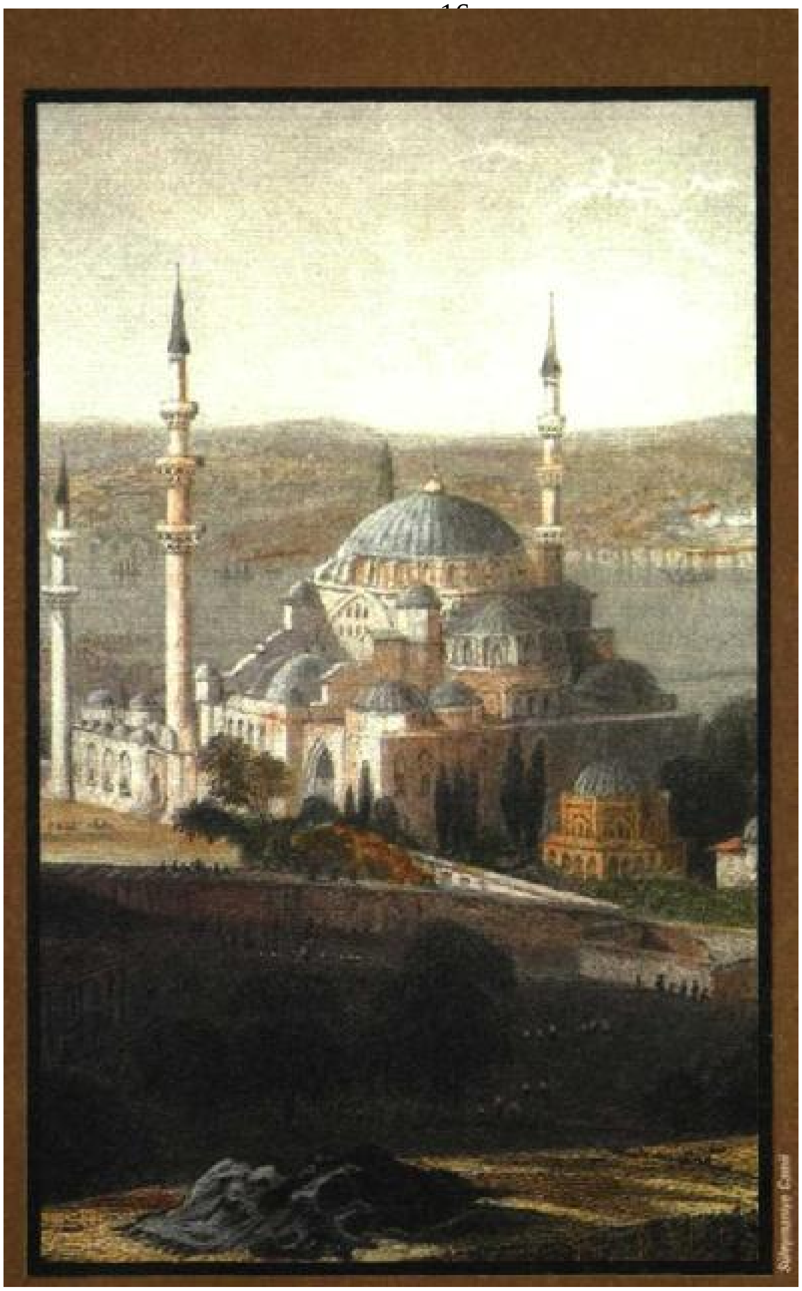
Azize Eufemia

Eufemia, 4. yüzyılın ilk yıllarında yaşamış bir Hıristiyan kadını. O yıllarda Hıristiyanlık henüz Doğu Roma'da resmen kabul edilmemişti ve İstanbul'da çok tanrılı inanç geçerliydi. Günlerden bir gün, böyle bir törene katılmasını istemişler Eufemia'dan. Sırası gelmişken, bu törenin, tanrı Ares adına, şimdiki Kadıköy'de, Yeldeğirmeni dolaylarındaki bir tapınakta yapıldığının rivayet edildiğini de belirtelim.

Ancak, Pagan rimellerine inanmadığı için törene katılmayan Eufemia, dinine sadık kalmasının bedelini çok feci biçimde ödemiş. Yuvarlak ahşap bir çıkrığa, ellerinden ve ayaklarından bağlayıp, tekerleği yavaş yavaş döndürerek, acılar, feryatlar içinde kemiklerini kırmışlar Eufemia'nın.

Bunu biliyor muydunuz?

Günümüzde, Sultanahmet'teki Adliye Sarayının arka tarafında, adliye görevlilerine ait bir otopark bulunuyor. Burada, gözden ırak bir yerde, önü tel örgüyle kapatılmış bir yapı görülür, üç camsız penceresi ve bir kapısı bulunan bu yapının tel örgülerle kapatılmış pencerelerinden, biraz da zorlanarak içeriye baktığınızda, karşıdaki duvarda çok ilginç bir şey görürsünüz. Karelere bölünmüş panolar halinde, çok kötü durumda olan fresko resimler size bakar duvardan. İşte o resimlerde, azizenin tekerleğe bağlanmış halde, işkenceler içinde acı çekerek öldürülüşü betimlenmiştir. Kim yapmıştır, ne zaman yapılmıştır bir bilene sormak gerekiyor...

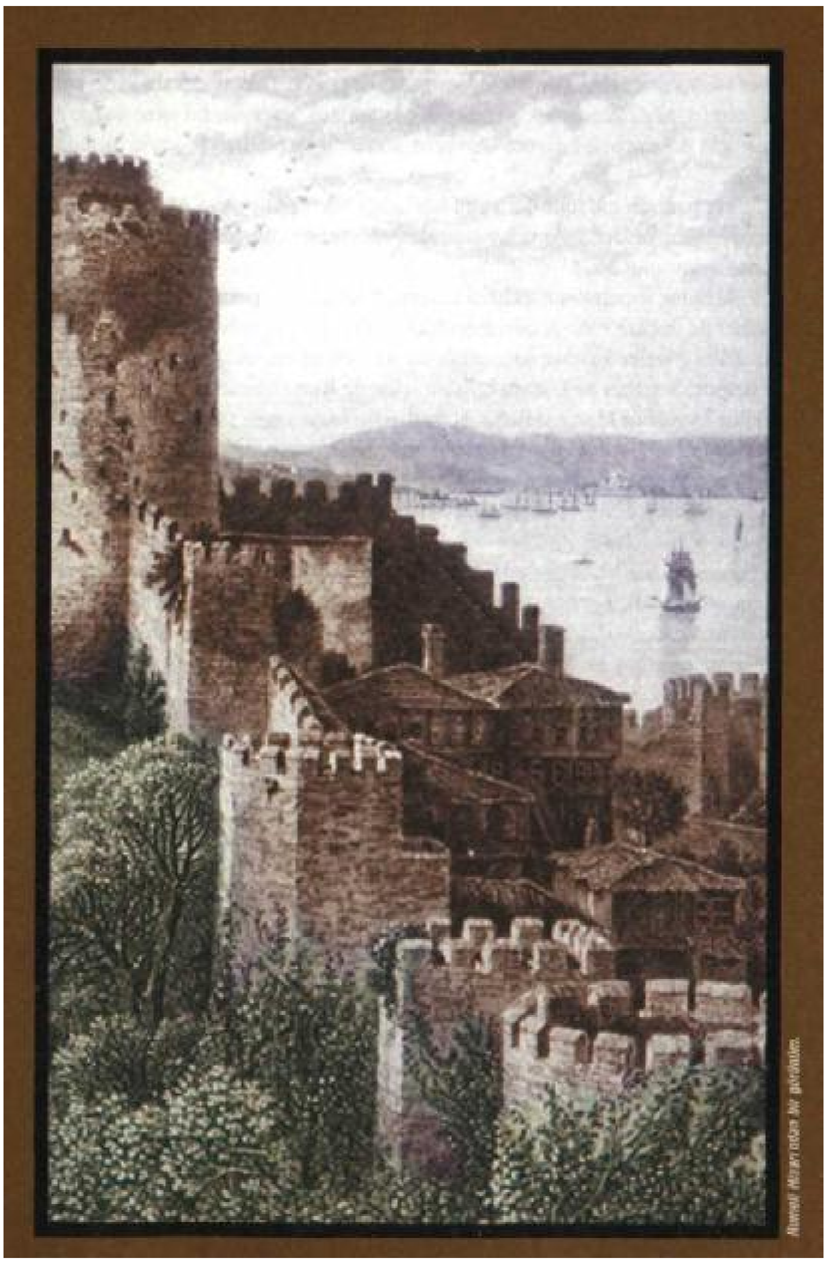
Süleymaniye Camii 'nin harcı

İstanbul'un Haliç yamaçlarının üzerinde ve üçüncü tepesinde yer alan muhteşem bir külliyedir Süleymaniye Camii. Boğaziçi girişinden bakıldığında, caminin sadece eşsiz silueti bile insanı büyülemeye yeter. Süleymaniye'nin yapım aşaması bütünüyle görkemli bir efsanedir. Bunlardan en ilginç olanını aktarıyoruz. Mimar Sinan, Süleymaniye Külliyesi'nin temelini attıktan sonra, bu temelin oturması ve sağlamlaşması için inşaatı durdurmuş ve bir yıl kadar beklemiş. İnşaatın ekonomik nedenlerden dolayı durduğu yolunda duyum alan ve Osmanlı ile her alanda yarış içinde olan Safevi şahı Tahmasb, fırsat bu fırsat diyerek Kanuni Sultan Süleyman'ı utandırmak istemiş ve padişaha inşaat tamamlansın diye bir sandık dolusu mücevher göndermiş. Ancak rivayet olunur ki, buna çok sinirlenen Sultan, mimarbaşı Sinan'a gereğinin yapılmasını buyurmuş ve büyük usta da bu eşsiz hazineyi, Safevi elçisinin gözü önünde, bir dibekte dövdürüp toz haline getirterek Süleymaniye'nin inşaat harcına katıvermiş...

Sabahın ilk ışıklarıyla güneşin gökyüzünde parıldadığı bir gün Süleymaniye'ye dikkatli bakın, parıldadığını göreceksiniz!

Bunu biliyor muydunuz?

Süleymaniye Külliyesi'nin muhasebe defteri Topkapı Sarayında korunuyor. 164 bölüm bünyesinde, 3.000'e yakın sayfadan oluşan bir muhasebe kaydı. Büyük bir iş gücüyle, dönemin tüm ekonomik ve teknik olanakları kullanılarak inşa edilen bu muhteşem külliyenin, yalnızca yedi yıl gibi kısa bir sürede bitirildiği biliniyor. Caminin ikisi avlunun ön köşesinde ve ikişer şerefeli, diğer ikisi de ana makamın köşelerinde üçer şerefeli olmak üzere dört minaresi var. Şerefelerin toplamda 10 adet yapılmasıyla, Kanuninin 10. sultan olarak Osmanlı tahtında oturduğunun; dört minarenin ise, İstanbul'un başkent olduktan sonraki dördüncü padişah olduğunun simgesi olduğu rivayet olunur.

Rumelihisarı efsaneleri

İstanbul'un fethi bin yıllık Doğu Roma İmparatorluğu'nun da sonu olmuş, bir çağ kapanıp bir yenisi açılmıştı. Tarihin bu çok önemli olayı, elbette ki efsanelere de konu olmuştu...

Yedinci Osmanlı padişahı Sultan II. Mehmet, büyük dedesi Yıldırım Bayezid'in yapmak istediği, ancak 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilmesiyle başaramadığı bir işin üstesinden gelmek ister. İstanbul'u fethetmek... Bu amaçla, Yıldırım Bayezid'in Boğaz'ın Anadolu yakasında yaptırdığı Güzelce Hisar'ın, yani bugünkü adıyla Anadoluhisarı semtinin (Editörün notu: Semtin adını bileşik, kalenin adını ise tarihi gerekçelerle ayrı yazmayı tercih ettik) karşı kıyısına bir hisar da kendisi yaptırtmak ister. Ama Boğaz'ın o yakası Türklerin elinde değildir o tarihlerde. Ayrıca, Bizans ile görünüşte de olsa iyi komşuluk ilişkileri sürmektedir o yıllarda. Genç Türk sultanı, bu ilişkiyi bozarak imparatoru kuşkulandırmak istemediği için, Boğaz'ın Rumeli yakasındaki küçük bir toprak parçasını dostça dileklerle elde etmeyi tasarlamıştır.

II. Mehmet, gizlice Müslüman olan bir rahipten aldığı mektuptan esinlenir. Rahip, Boğaz'ın Rumeli yakasındaki kiliselerden birinin papazıdır. Şöyle der Osmanlı padişahına yazdığı mektupta;

"İstanbul'u fethedecek ulu emir sensin. Burada bir kale ve Akdeniz Boğazı'nda iki kale yapılıp, İstanbul'a iki taraftan zahireye benzer şeylerin girmesine müsaade olunmadığı taktirde, şehirde kıtlık ve pahalılık olması muhakkaktır. Azametle Edirne'den deniz gibi askerle bu bizim tarafı şereflendiriniz."

Genç padişah bu mektuba çok sevinir ve İmparator Kontantinos'un da iznini alarak Karadeniz'deki Terkos kalesi yöresine ava gider, ardından da İmparator Kontantinos'a avladıklarından göndererek dostluğunu gösterir. Padişah, hediye av hayvanları ile birlikte bir istekte de bulunur imparatordan. Boğaz'ın Rumeli yakasında, hisarın bugün bulunduğu yerde bir av köşkü yapmak. İmparator Konstantinos (Konstantin) bu işten kuşkulanır, ama doğrudan "hayır" cevabı verip onun düşmanlığını da kazanmak istemez. Konstantinos, padişahı bu işten vazgeçirmek için dolambaçlı bir yola başvurur, sonunda ve elçileriyle şöyle bir haber yollar;

"Eğer padişah bir sığır derisinin kapladığı alanı aşmayacak kadar bir çiftlik yaparsa kabul ederim. Ama bir sığır derisinden fazla olursa iznim yoktur. Zira barışa aykırı olur bu iş."

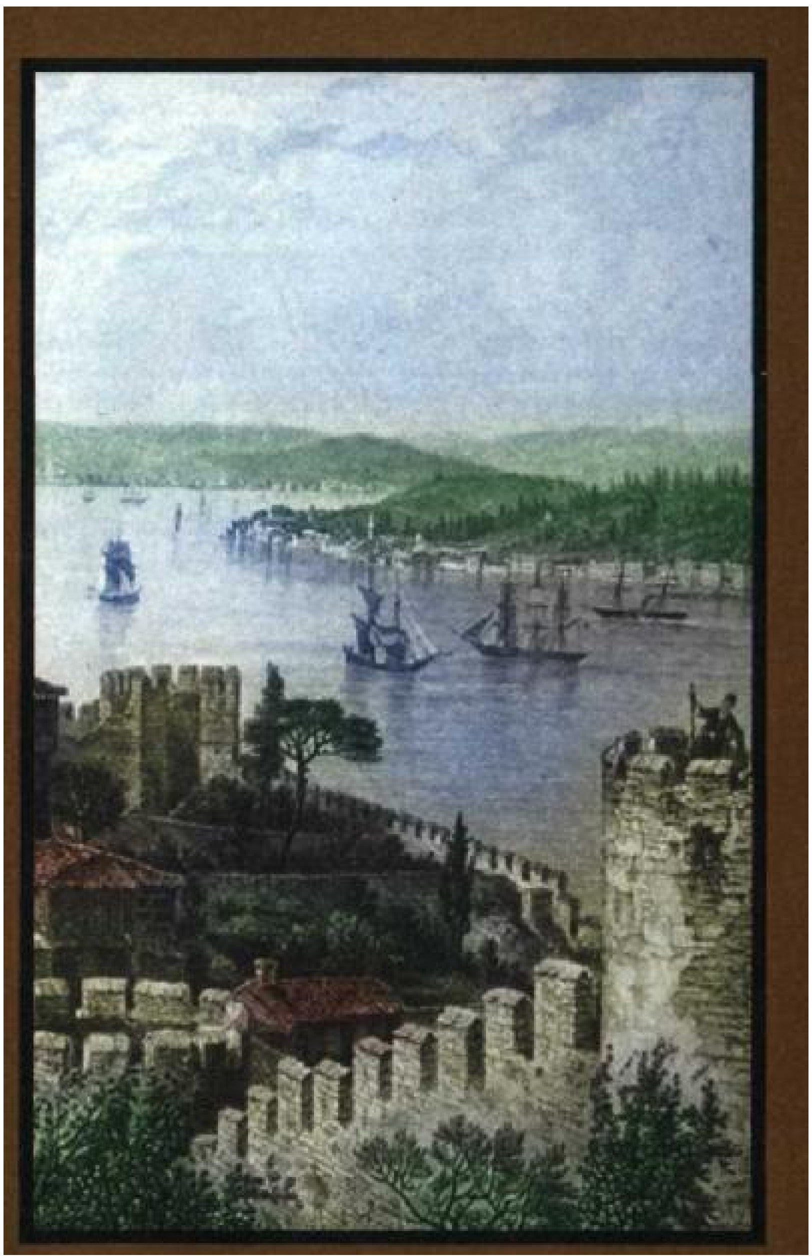
II. Mehmet imparatorun teklifini ikiletmez. Kendisine mektup yazan papazın da önerisi ile imparatorun göndermiş olduğu sığır derisini ince şeritler halinde dilim dilim güzelce kestirir, sonrasında da şeritleri uç uca ekleyerek geniş bir alanı çevirir. Sınırları belirlenen bu alan içine de Rumelihisarı'nı yaptırır. Plan o şekilde uygulanır ki, Anadoluhisan tarafından karşı sahile bakıldığında, kufi yazıyla "Mehmed" adı okunur hisarın planında. Hisar inşa edildiğini haber alan Konstantinos, "Barışa aykırı kale yaptınız" diyerek hemen elçisini yollar. Osmanlı padişahı, dilim dilim kesilmiş sığır derisini krala gönderir elçinin yanma kattığı kendi adamlarıyla.

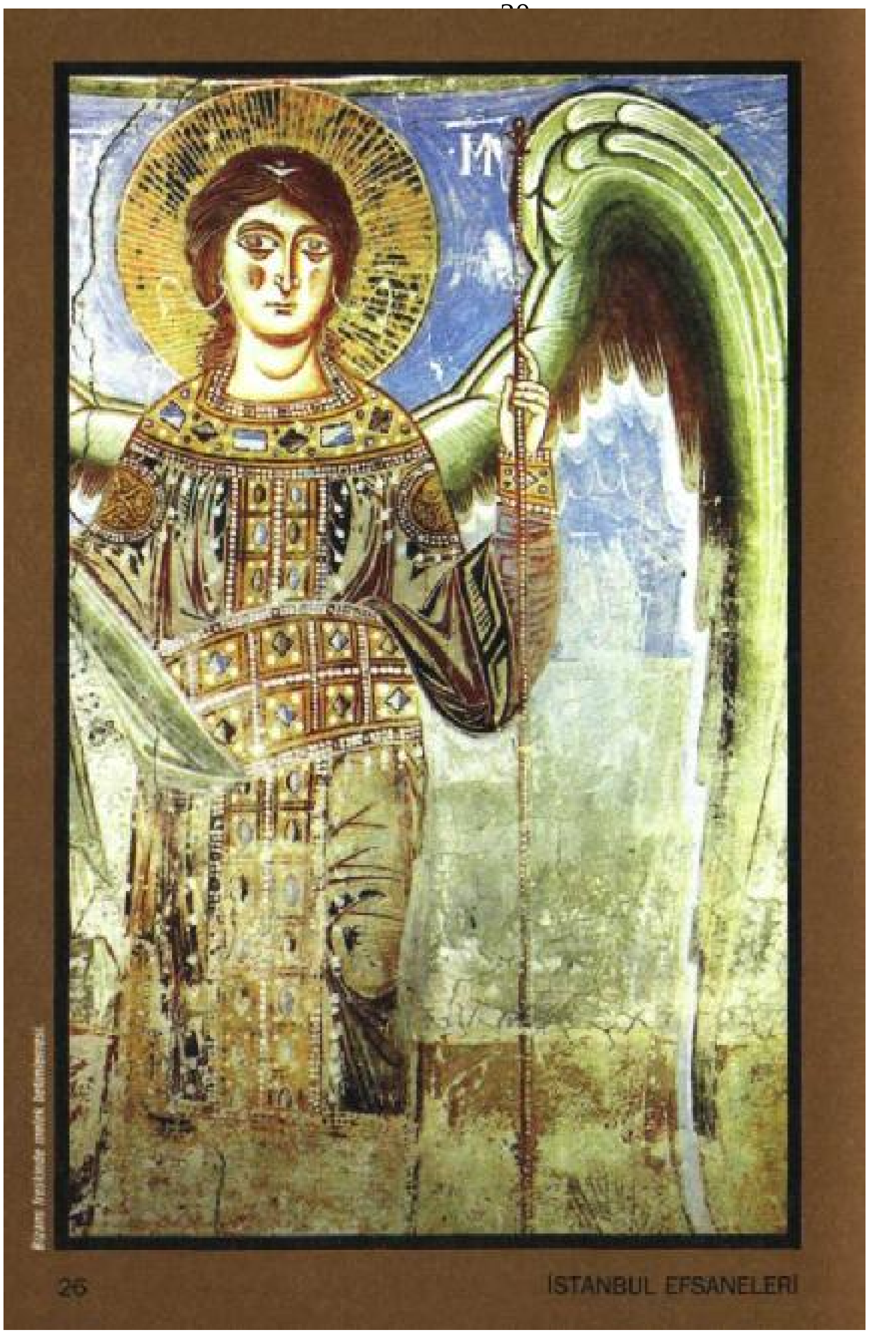
"İşte izninizle bir sığır derisi büyüklüğünde bir bina yaptık. Fazla yaptıysak yıkalım" der. Bizans imparatorunun tüm çabalarına karşın, II. Mehmet Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında da kale yaptırarak, Bizans'ın tüm lojistik destek kanallarım kapatmış olur. Ve Şehr-i İstanbul'un zaptı giderek yaklaşır...

Bunu biliyor muydunuz?

İstanbul'u zapt etme amacıyla, 14. yüzyıl sonlarında, Yıldırım Bayezid tarafından Asya kıyılarında yaptırılan Güzelce Hisardan (Anadolu Hisarı) sonra, 1452 yılında da Fatih Sultan Mehmet, Hermaion tepeliğinde, aynı amaçla ve sadece 4 ay 10 günde bu muazzam eseri inşa ettirdi. Hisara, "Boğazkesen" adını da bizzat Fatih vermişti.

Üç büyük kulesinin, Fatih'in üç büyük komutanının kendi paralarıyla yaptırdıkları bu dev eserin uzunluğu 250 metre, yamaçlara doğru eni de yaklaşık 125 metredir. Deniz kıyısındaki çok kenarlı büyük kule Çandarlı Halil Paşa tarafından yaptırılmış; yamaçta, Bebek yönündekini, fetihte büyük kahramanlıklar göstermiş Zağanos Paşa, kuzeyde Sarıyer tarafındaki kuleyi ise Saruca Paşa inşa ettirmiştir. Bir dönem "hapishane" olarak da kullanılan Saruca Paşa Kulesi, bu nedenle, "Karakule" olarak da anılır.

Tahta kalıcın sihri

İstanbul'un fethine ilişkin efsaneler, hem Türkler hem de Bizanslı Rumlar tarafından ince ince işlenmiş, gelecek kuşaklara tüm güzellik ve incelikleriyle miras bırakılmıştır. Efsanelere göre, İstanbul gibi bir şehrin fethi, mucizelerle olabilirdi ancak...

Gerek Osmanlı gerekse Bizans toplumlarından aktörlere yer verilen bir fetih efsanesi çok ünlüdür. II. Sultan Mehmet'in saldırı üzerine saldırı tazelediği, Türk toplarının cehennemi bir ateşle surlarını dövdüğü kuşatma günlerinden bir gün, Tanrı bir meleğini Agapios adındaki bir keşişe gönderir. Melek, getirdiği tahta kılıcı Agapios'a verir ve bunu Bizans imparatoru

Konstantinos Paleologos'a vermesini söyler. Bu kılıç sayesinde Türkler şehri alamayacaklardır.

Keşiş Agapios, kendisine verilen ilahi görevi yerine getirmek üzere hemen Bizans sarayına gider ve imparatorun huzuruna çıkarak;

"Yüce Tanrımız bu kılıcı size gönderdi efendimiz. Bu kılıcı alın ve onunla düşmanınız Türkleri yok edin!"

Konstantinos Paleologos kılıcı alır, ama tahtadan yapılmış olduğunu görünce müthiş öfkelenerek keşişe bağırır:

"Benim elimde şanlı Davud'un her savuruşta dört mızrak boyu uzayan olağanüstü kılıcı var. Bu tahta kılıç ne işime yarar ki!"

Saraydan kovulan ve kalbi kınlan keşiş, o üzüntü ve kızgınlıkla doğruca genç Türk padişahının huzuruna çıkar, hikâyesini anlatarak tahta kılıcı ona sunar. Genç padişah kutsal armağanı büyük bir sevinçle kabul eder. Kısa bir süre sonra Bizans düşer, genç Türk padişahı böylece "Fatih" olur...

Bunu biliyor muydunuz?

29 Mayıs 1453 teki fetihten bir gece önce, son Bizans imparatoru 11. Konstantinos Paleologos Dragezes, bugün "Gül Camii" diye bilinen "Aya Theodosia" Kilisesinde düzenlenen ayine katılmış ve İstanbul'un kurtuluşu için, halkı ile birlikte dua etmişti. Bizanslılar kilisenin içini güllerle donatmışlardı o gece.

Ertesi gün İstanbul düşüp de Osmanlılar kente girince, buraya da geldiler ve bir gül tarlasına dönüşen kiliseyi görünce şaşkınlığa uğradılar. Rivayet odur ki, işte o zaman bu kilise hemen camiye dönüştürüldü ve adı da Gül Camii oldu. Ancak, bu güzel hikâyenin gerçeklerle pek örtüşmediğini söyleyebiliriz. Çünkü minaresinde yapılan incelemelerden edinilen bilgiler, kilisenin 15. değil, 16. yüzyılda camiye çevrildiği yolunda.

Fatih'te, İskenderpaşa Mahallesi'nin biraz yukarısında, meydan oluşturan yolların ağzında, İstanbulluların "Kıztaşı" diye bildikleri, ünlü Marcianus (Markianos) anıt sütunu ile ilgili efsaneyi duydunuz mu bilmiyoruz...

Ayasofya'nın yapımı sırasında genç bir kız, efsane bu ya, sırtına yüklediği koca bir sütunla inşaat alanına doğru gitmekteyken, aniden karşısına bir cin çıkmış ve kıza nereye gittiğini sormuş.

"Ayasofya diye bir kilise yapıldığını duydum. Çorbada benim de tuzum bulunsun diye bu sütunu oraya götürüyorum" diye cini yanıtlamış kız.

"Sen geç kalmışsın, kilise çoktan bitti. Sen o taşı aldığın yere bırak" diye kıza karşılık vermiş cin.

Kız üzülerek taşı aldığı yere dikine bırakmış, ancak içine de bir kuşku düşmüş. Kendi gözüyle kiliseyi görmek için yola düşmüş genç kız. Ayasofya'ya varınca bir de ne görsün. İnşaat bitmek şöyle dursun, daha yanlanmamış bile. O zaman genç kız cinin kendisini kandırdığını anlamış ve taşı geri almak için hemen geri dönmüş.

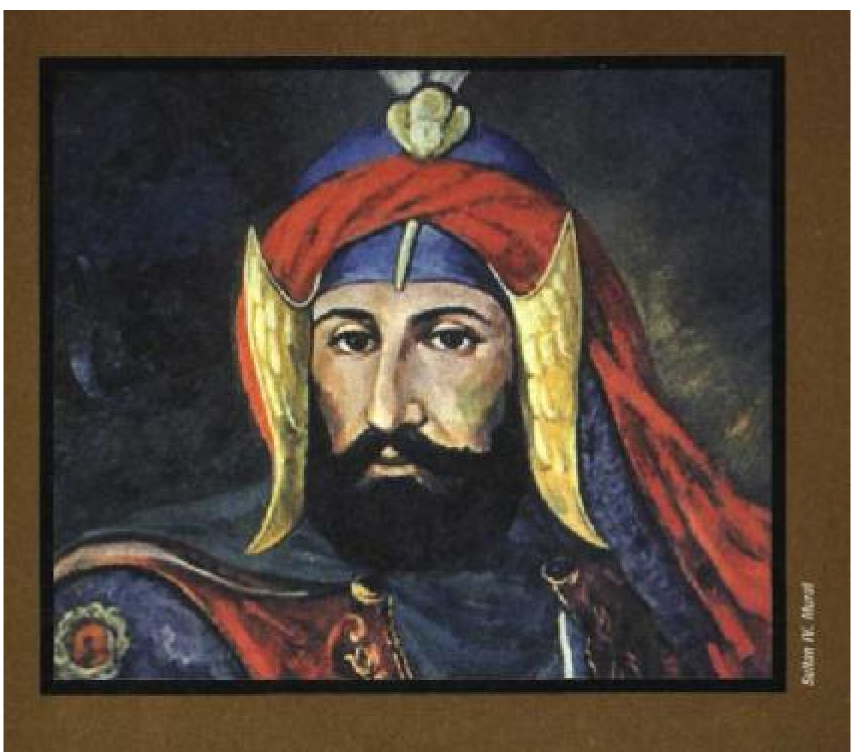
Ne var ki, dikili duran taşı yerinden kıpırdatamamış. Çünkü genç kız, cinin sözüne uyup taşı bıraktığı için tılsımlı gücünü kaybetmiş. İşte o gündür, bugündür bu sütun "Kıztaşı" olarak anılır olmuş.

Bunu biliyor muydunuz?

1500 yaşından daha eski, M.S. 450-457 yıllarından kalma bu anıt, İstanbul'da ayakta durabilen birkaç Bizans anıt sütunundan birisidir. Rivayetlerden biri de o ki, sütuna Kıztaşı denilmesinin nedeni, altından geçen kızlara, bakire olup olmadıklarını fısıldamasıymış! İmparator II. lustinianos'un baldızının kulağına da bir şeyler fısıldayınca, üzerindeki heykel kırılıp devrilmiş! Kıztaşı, imparator baldızına ne demişti acaba?

Bir başka hikâye daha anlatılır Kıztaşı hakkında. Sütun, dikdörtgen bir kaide üzerinde yükseliyor, tepesinde bir kronit başlık ve bunun da üzerinde kare bir blok bulunuyormuş. Bu bloğun köşelerinde, kanatlarını açmış dört melek heykeli varmış ve muhtemelen İmparator Marcianus'un heykeli bu bloğun üzerinde duruyormuş.

Bizans çağında bu dikilitaşın bulunduğu meydan, "Forum Amastrion" olarak bilinirmiş. Biraz batıda, Şehzadebaşı'nda, yani Philadelphion'daki tetrapilon anıtı önündeki "el" heykelleri önünden geçirilen "idamlıklar "in cezaları, daha sonra Kıztaşı'nın bulunduğu Forum Amastrion'da infaz edilirmiş...

Yeni kapınız hayırlı olsun

Sultan IV. Murat, kılık değiştirerek halkın arasında dolaşmaktan çok hoşlanırmış. Koyduğu yasaklara uyulup uyulmadığını da yerinde denetlermiş tebdil-i kıyafet gezerken. Bir gün yine kılık değiştirerek Üsküdar'dan bir kayığa binmiş. Kayıkta bulunan bir yolcu ile derin bir sohbete dalmış IV. Murat, karşı yakaya geçerken. Padişah yolcuya kim olduğunu, ne iş yapığım sormuş.

"Bana Üsküdarlı Remmal Ahmet Ağa derler" diye yanıtlamış yolcu. "Remil atar, gaipten haber veririm." Padişah, meraklanmış ve bir soru daha sormuş.

"Madem böyle bir hünerin var, remil atarak padişahın şu an nerde olduğunu söyleyebilir misin?" deyince, Ahmet Ağa, "Elbette söylerim" diyerek remilini atmış ve,

"Benim hesabıma göre padişah şu anda derya üzere olmalı, bir daha bakayım da yerini tam söyleyeyim." Attığı remile gözlerini diken Ahmet Ağa, bir süre şaşkın şaşkın bakınıp,

"Tuhaf şey! Padişah bu kayığın içinde görünüyor. Padişah ben olmadığıma göre o sizsiniz!" demiş ve Sultan IV. Murat'ın ayaklarına kapanmış. Padişah,

"Gerçekten hüner sahibiymişsin" demiş, ama bir soru daha yöneltmiş korkudan beti benzi atan Ahmet Ağa'ya.

"Ama daha işin bitmedi. Şimdi bir remil daha at bakalım. Karaya çıkınca benim hangi kapıdan geçerek İstanbul'a gireceğimi söyle. Bunu yaparsan ödülün büyük olur. Ama yapamadın mı gerisini sen düşün artık!"

Ahmet Ağa üçüncü kez remilini atmış, ama bu kez hiçbir şey söylememiş. Remilde gördüklerini bir kâğıda yazarak, katladığı kâğıdı padişaha uzatmış.

"Hangi kapıdan gireceğiniz bu kâğıtta yazılı hünkârım! Ama sizden dileğim, kapıdan geçip kente girdikten sonra buna bakmanızdır."

Padişah kâğıdı alıp cebine koymuş. Kayık karşı kıyıya varınca karaya çıkmış ve yakındaki surlarda nöbet tutmakta olan muhafızlara, surlarda hemen bir kapı açmalarını buyurmuş. Muhafızlar, ellerinde kazma kürek hemen işe koyulmuşlar ve kısa sürede surların o bölümünde yeni bir kapı açmışlar.

Padişah bu yeni açtırdığı kapıdan İstanbul'a girer girmez cebindeki katlanmış kâğıdı çıkarıp okumuş ve hayretler içinde kalmış.

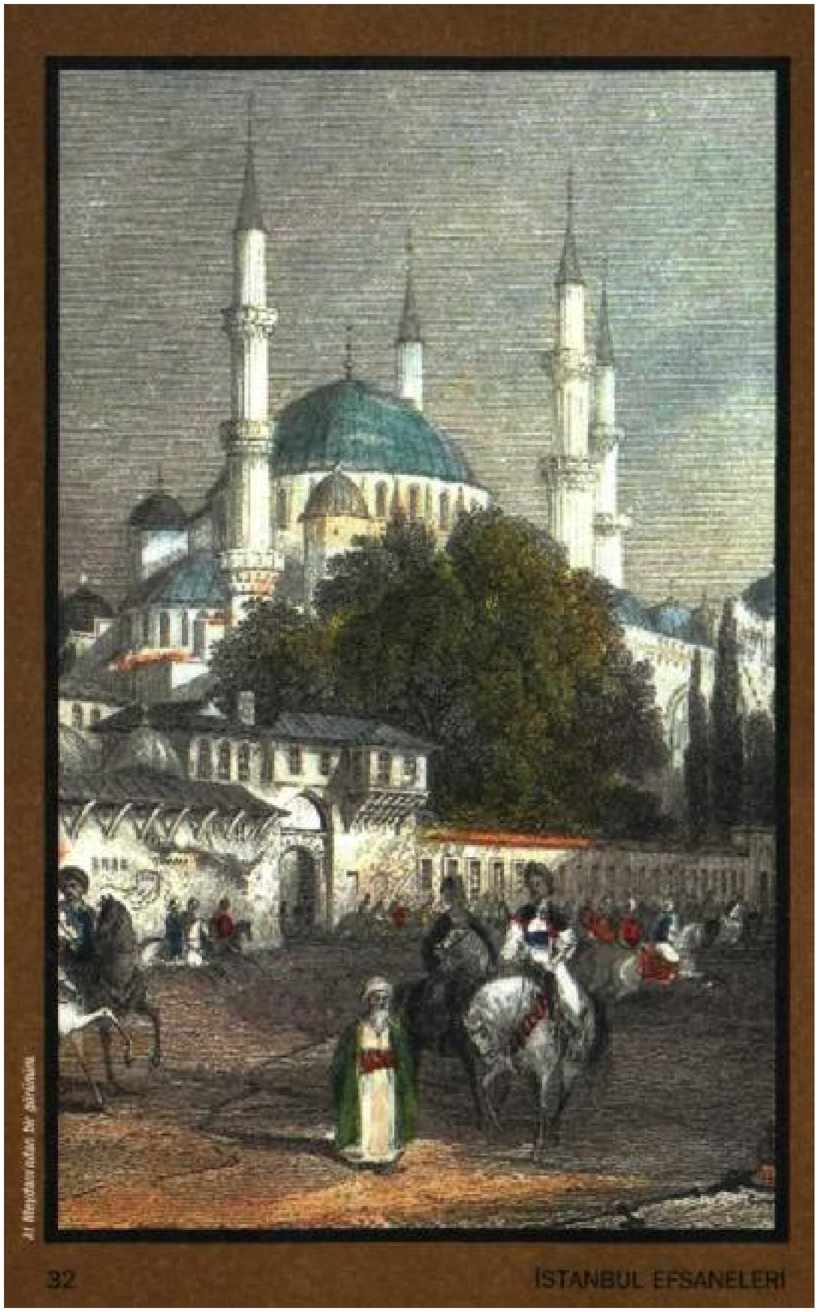
"Yeni kapınız hayırlı uğurlu olsun padişahım!"

0l hikâye, IV. Murat'ın açtırdığı kapıya, bu nedenle "Yenikapı" adı verilmiş.

Bunu biliyor muydunuz?

Tam olarak 2 Eylül 1633 tarihinde meydana gelen Cibali Yangını, İstanbul'un büyük bir bölümünü kül etmişti. O yıllarda, Osmanlı tahtında Sultan IV. Murat oturuyordu. Genç sultan bu felaketten, geceleri Cibali kahvehanelerinde tütün içen, bazen de yanar tütünlerini etrafta gelişigüzel bırakarak birçok yangına yol açan kalafatçıları sorumlu tuttu. Sonrasında Cibali'den başlamak suretiyle, bütün İstanbul'da tütün içmeyi yasakladı. Peşinden de her türlü içkinin içilmesi bu yasaktan nasibini aldı. Meyhaneler, kahvehaneler bir bir kapatıldı.

Bu tarihten sonra da, gizliden gizliye tütün ve içki içenlere şiddetli cezalar uygulandı, idamlar birbirini izledi. Sultan IV. Murat, tebdil-i kıyafetle (tanınmamak için giysilerini değiştirerek) gece sokaklara çıkar, elinde palasıyla kahveleri denetlerdi. Saltanatı süresince bu uygulamayı sürdürerek çok can yaktı ama, kendisi de aşırı içki içmek ve afyon kullanmak alışkanlığı yüzünden genç yaşta öldü.

Gizemli el

İstanbul âşıklarından, Stefanos Yerasimos'un kitabında yer alan başka bir İstanbul efsanesi'ni anlatmamak olmaz... Efsaneye göre, At Meydanı'nda bulunan Dikilitaş'ın dibinde bakırdan tılsımlı bir el varmış.

Hangi tüccar İstanbul'a bir mal getirecek olsa doğru Dikilitaş'a gider, mala biçtiği değerin tutarını elin içine koyarmış. Bu bakır el, getirilen malın gerçek değerini, avucunu kapatarak bildirirmiş.

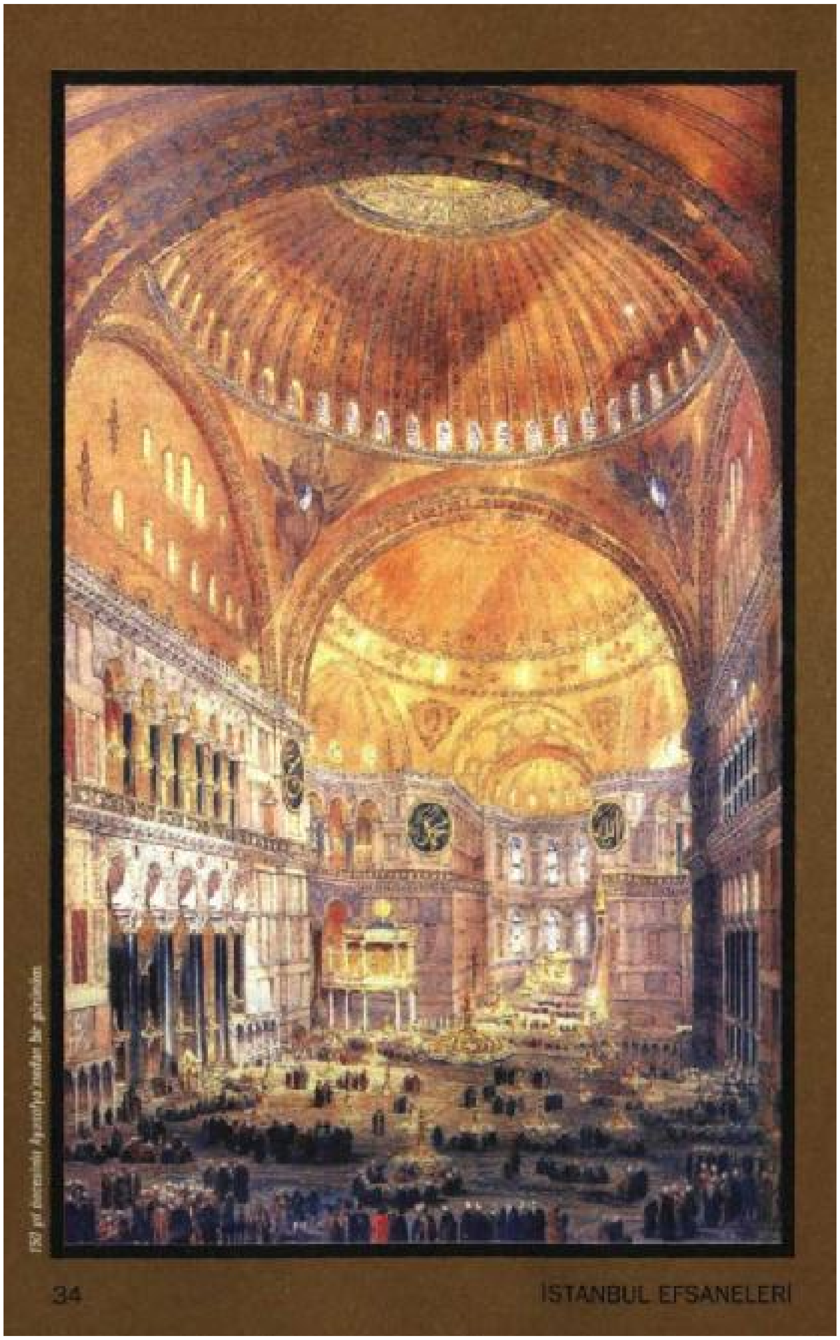
Günlerden bir gün, Anadolu'dan gelen bir tüccar, satmak üzerinde yanında getirdiği bir atla birlikte Dikilitaş'a gelmiş ve atın bedelini söylemiş. "On bin akçe"... Sonrasında da bakır ele parayı saymaya başlamış. Ancak, konulan para kırk akçeyi bulduğunda el kapanmış. At tüccarı çok öfkelenmiş bu duruma.

"Kırk akçe ne demek? Ben bunu on bin akçeye bile vermem. Ben bu eli şöyle yapar böyle ederim" diyerek önce sövüp saymış, sonra da hırsını alamayıp bir vuruşta eli kırmış. Çevredeki kollukçular hemen adamı yakalayıp anında boynunu vurmuşlar. İki gün geçmeden de at ölmüş, derisi de kırk akçeye satılmış.

Bunu biliyor muydunuz?

Bu efsanede sözü geçen "At Meydanı" neresidir derseniz hemen söyleriz. İstanbul'un birinci tepesinin çekirdeği olarak kabul edilen Hipodrom, Roma çağından kalan bir isimdir ve Türkler, İstanbul'u aldıktan sonra burasının adını Türkçeleştirdiler: "At Meydanı"...

Hipodrom, sadece yarışmaların yapıldığı bir yer değildi, özellikle Bizans'ın parlak dönemlerinde, imparatorluk içindeki siyasi çekişmelerin de yaşandığı bir merkezdi. Ayasofya yönündeki düz kenardan başlayan araba yarışları, şimdi Marmara Üniversitesi Rektörlük Binasının bulunduğu yuvarlak uçtan kıvrılıp yine başladığı yere döner ve orada biterdi. Genellikle, bu araba yarışlarında hipodrom arenası yedi" kez dönülürdü. Çünkü 7 rakamı, Roma'da olduğu gibi Bizans'ta da kutsal ve uğurluydu.

Ayasofya'daki tabutun sırrı

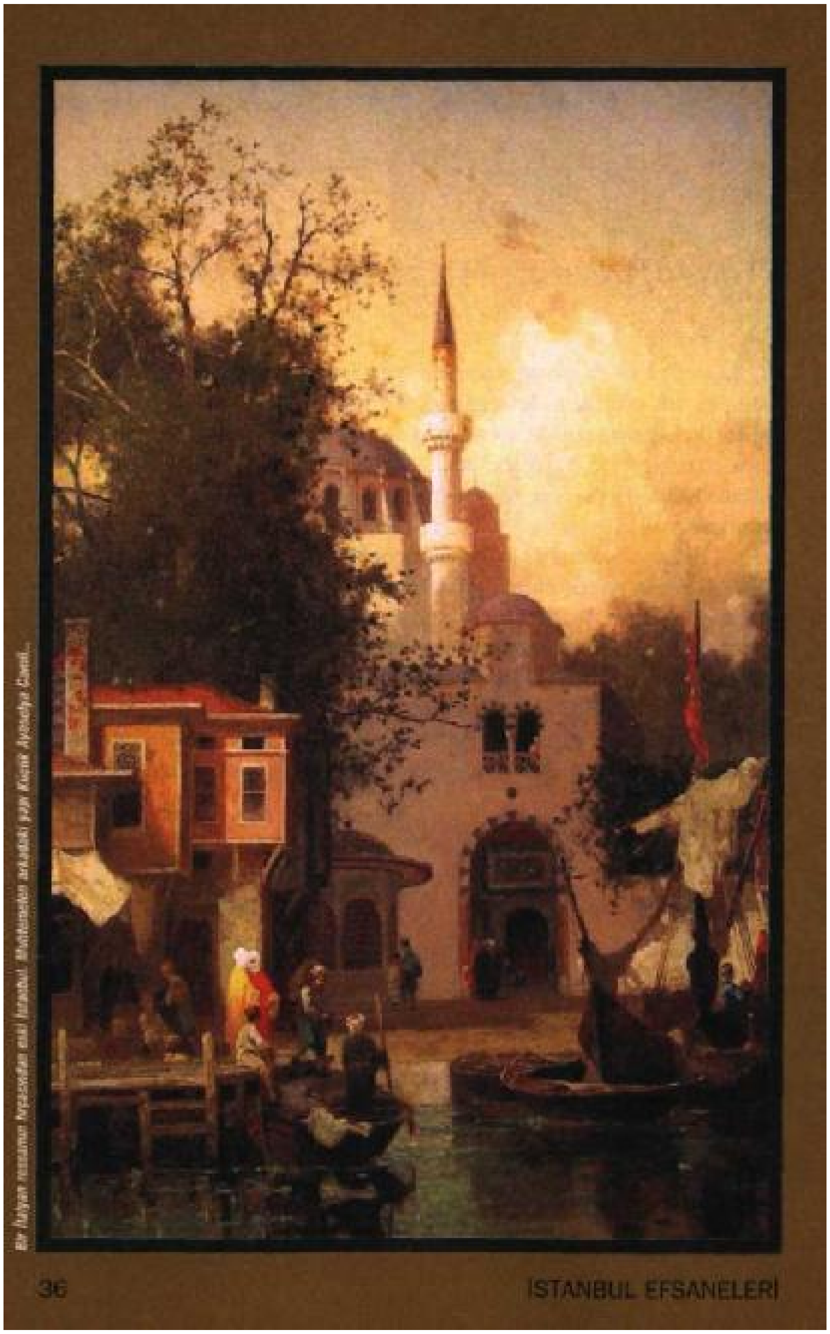
Ayasofya'ya ilk girişte, üstleri tonozlarla örtülü dokuz bölümlü ve kapalı bir dış nartekste bulursunuz kendinizi. Bu dış narteksten beş kapılı iç nartekse geçilir. Bu kapının üzerinde, uzunlamasına üçgen biçimli, madeni bir tabut vardır. Veya efsaneye göre, bunun bir tabut olduğu söylenir. Tabuta veya her ne ise dikkatle bakıldığında, üzerinde iki delik görülür. Bunun da bir efsanesi var doğal olarak.

Ünlü Bizans imparatoriçesi Theodora, toprağa gömülmekten ve mezarda kendisini yılanların yiyeceğinden çok korkarmış. Vasiyeti gereği, ölümünden sonra buraya gömülmüş. Ancak yılanlar yine de bir yolunu bulup kapının üzerine tırmanmış ve tabutu delerek imparatoriçenin bedenini yemişler. Bu arada, tabutun içindeki cesedin, Kızkulesi'nde yılan ısırması sonucunda ölen prensese ait olduğu da rivayet edilir. Bu rivayete göre, prensesin babası, kızının cesedini

hiç olmazsa ölümünden sonra yılanlardan korumak için buraya gömdürtmüştü. Ne var ki, yılanlar burada bile prensese rahat vermemişler, tabutu delmeyi başarmışlardı.

Bunu biliyor musunuz?

Tüm Bizans döneminin en büyük imparatoru olan Iustinianos'un karısı Theodora, Vaniköy'de, İstanbul'un fahişelerini yola getirmek, tövbe etmelerini sağlamak için, bir "kadınlar manastırı" yaptırmıştı. İmparatoriçe Theodora, gençlik günlerindeki yaşantısıyla "hayat kadını" damgası yemişti ve hayat kadınlarının sorunlarını çok iyi biliyordu.

Sümbül Efendi Efsanesi

Efsaneler, rivayetler hep insan üzerine değil. Koca Mustafa Paşa Camii'nin avlusundaki dev ve yaşlı ağacın hikâyesi de bir hayli ilginç...

Cami avlusundaki bu yaşlı ağacın gövdesi zamanla yarılmaya, kabuklan dökülmeye başlamış. Sümbül Efendi, ağacı zincirlerle sararak korumaya almış. Ancak, zincirin bir ucunu yere doğru sarkık tutmuş ve demiş ki;

"Bu ağacın altında kim durur ve yalan söylerse, bu zincir yere doğru uzayacaktır."

Bir süre sonra, camiye gelen bir Müslüman, borç para verdiği Yahudi dostunun alacağını bir türlü vermemesinden şikâyetçi olmuş. Yahudi'yi çağırmışlar ağacın altına. Borcunu ödemediği söylenen Yahudi, elinde bastonuyla ağacın altına geldiğinde; Sümbül Efendi ağacın ve zincirin özelliğin anlatmış kendisine. Anlatılanları dinleyen Yahudi, "Tut şu bastonumu" demiş alacaklı olduğunu söyleyen adama ve zincirli ağacın altına girerek;

"Yemin ediyorum ki, bu dostuma aldığım parayı iade ettim" demiş.

Hayrettir, zincir uzamamış bir türlü. Adam doğru söylüyor diye söylenmiş oradakiler. Ama alacaklı kuşkulanmış durumdan ve Yahudi'nin elindeki bastonu kaptığı gibi sapını gövdesinden ayırmış. O da ne! Ortalık yere çil çil altınlar dökülmesin mi? Böylece Yahudi'nin oynadığı oyun açığa çıkmış. Dostundan aldığı paraları içine sakladığı bastonu ona verince parayı iade etmiş gibi olmuş, bizim ağaç da aldanmış tabii!

Bunu biliyor musunuz?

Efsanede adı geçen Koca Mustafa Paşa Camii'nin sağ ve sol kapılarındaki kitabelerden biri Şeyhülislam Hüsameddin Efendinin, diğeri de İdris Bitlisinin eseridir. Avlu kapısında da iki nefis kitabe daha vardır. Birisi 1834 yılında II. Mahmut, diğeri de 1847de Abdülmecit imzası taşımaktadır. Külliye avlusunun orta yerinde, minik bir ahşap konutun içinden damı delerek dışarıya çıkan dev ve yaşlı bir servi ağacı, yukarıda anlattığımız öyküde olduğu gibi hâlâ kutsal olarak nitelendirilmektedir. Bir ağaç ve bir yapının birlikteliğinden oluşan böyle bir kompozisyonu, İstanbul'da başka bir yerde görebilme olanağı yoktur...

Eli kesilen mimar

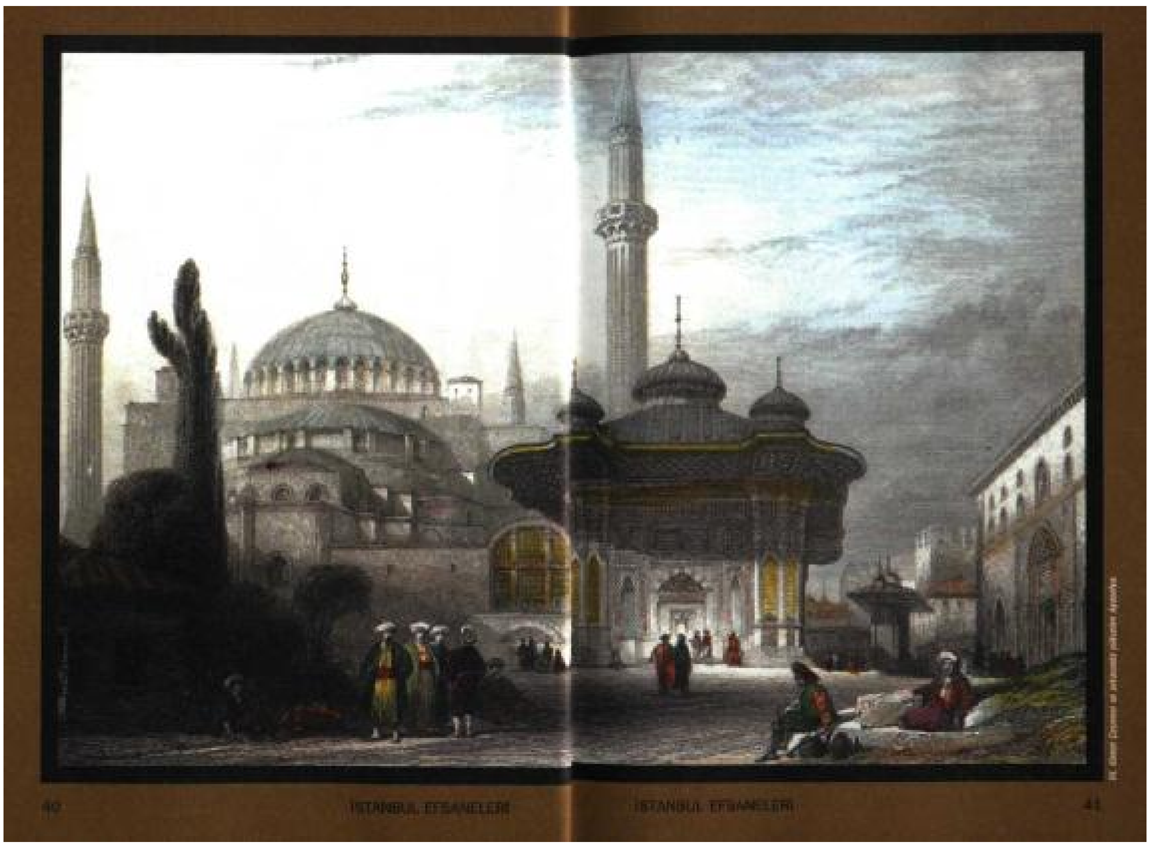
Fatih Sultan Mehmet, fetihten sonra büyük bir cami yaptırmak ister İstanbul'da. Bu amaçla, imparatorluğunun her köşesinden en değerli sütunları getirtir. Bunlardan özellikle bir tanesi, yüksekliği ve yapıldığı mermerin niteliğinden ötürü olağanüstü değerdedir. Yüksekliği bir hayli fazla olduğu için padişah, mimara onu biraz kısaltmasını buyurur.

Zaman geçer, padişah, henüz yapım aşamasındaki camiyi ziyaret ettiğinde bir de bakar ki, mimar, sütunun boyunu verdiği buyruğun aksine istenilenden fazla kestirmiştir. Fatih, hemen mimarı çağırtır ve kolunu bileğinden kestirtir. Mimar, kesik bileğiyle kadıya başvurur ve padişahtan şikâyetçi olur. Kadı bu acımasız olaya çok hiddetlenir, padişahı huzuruna davet eder. Fatih Sultan Mehmet gelir, ayakta bekler ve kadının sorularını yanıtlar. Herkes merakla kadının ne karar vereceğini beklerken, padişah şunları söyler kadıya:

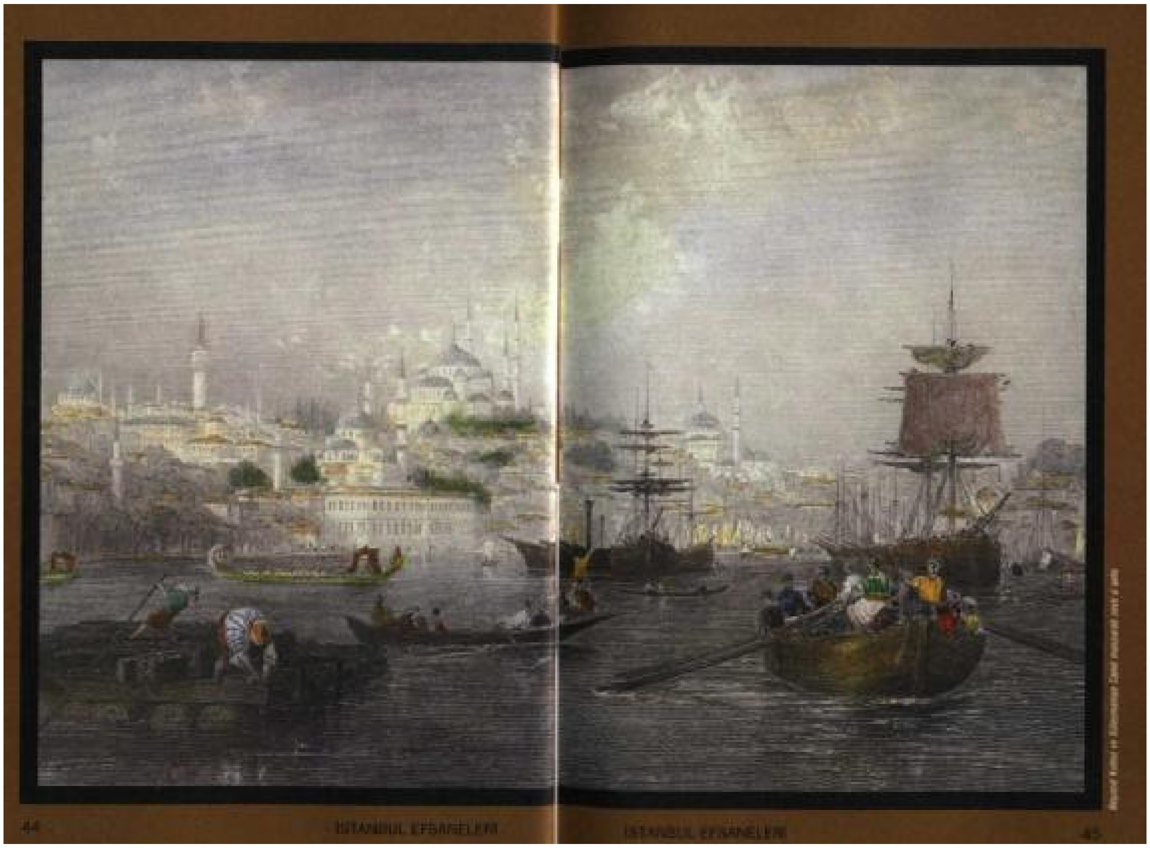
"Eğer bana oturmam için yer gösterseydin seni oracıkta öldürtürdüm. Mahkemenin huzurunda bana da herkes gibi davrandın. Doğru olanı yaptın." II. Mehmet, hiddetine yenik düşerek mimara yaptığı kötülüğü kabul eder ve onu ömür boyu maaşa bağlar.

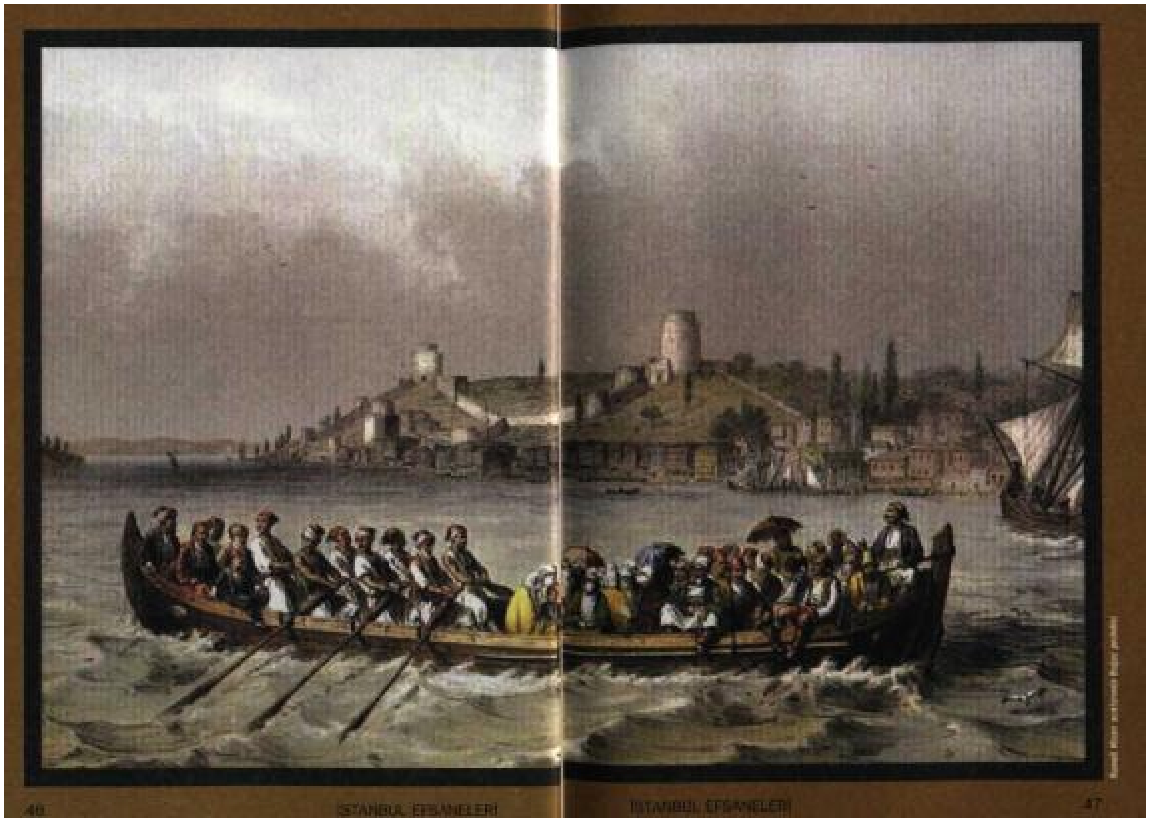
Bunu biliyor muydunuz?

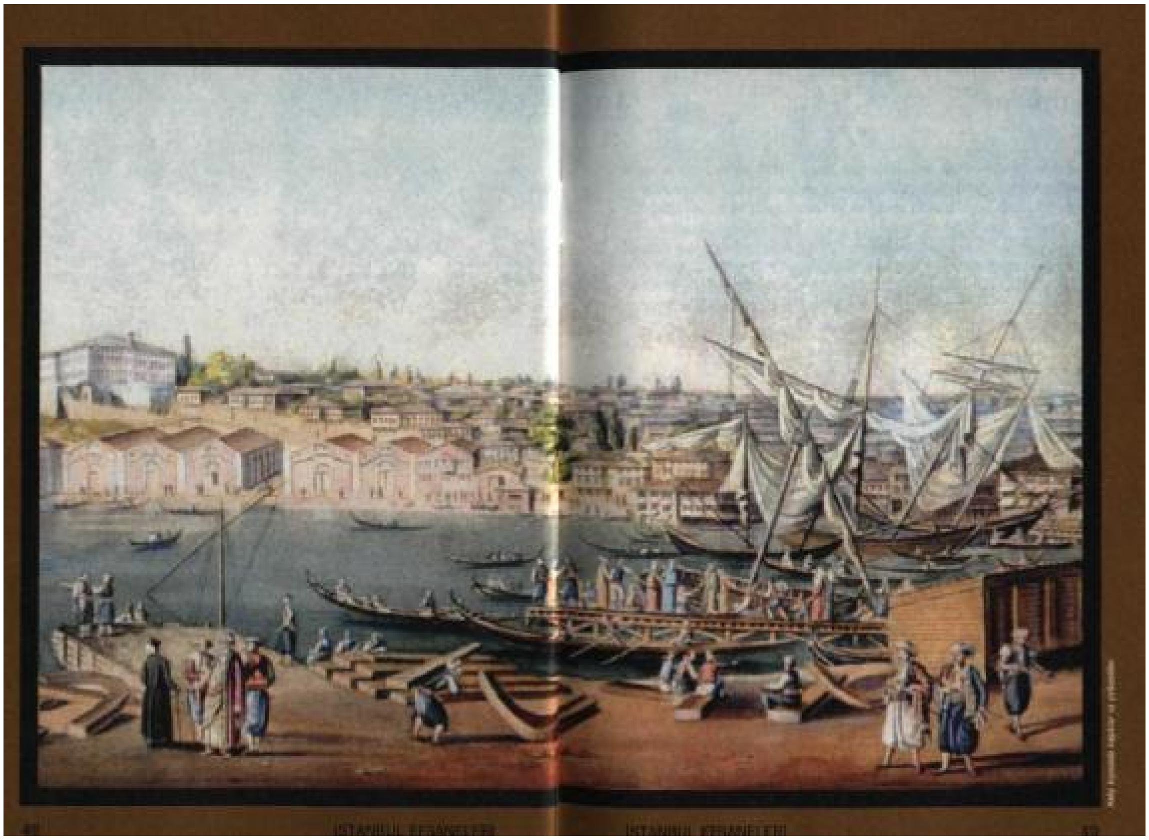
İstanbul siluetinin en önemli yapılarından biri olan Fatih Sultan Mehmet Camii, eski bir Bizans kilisesi olan Havarilerin yıkıntıları ve temelleri üzerinde inşa edilmiştir. Caminin altında birçok dehliz ve lahit odasının bulunduğu, kiliseye ait bu kriptanın, bazı Bizans imparatorlarının mezarlarına ev sahipliği yaptığı söylenir. Fatih, cami ve külliyesinin inşaatında, dönemin en ünlü ve yetenekli mimarı Atik Sinan'ı görevlendirmişti. Ortak noktada birleşen birçok kaynakta, II. Mehmet'le ilgili olarak yukarıda aktardığımız öykünün doğru olduğu, yapılan işi beğenmen sultanın Atik Sinan'ın ellerini bileklerinden kestirdiği, sonra da öldürttüğü kabul edilmektedir.

PERA
42
İSTANBUL EFSANELERİ
İSTANBUL EFSANELERİ
43

44
İSTANBUL EFSANELERİ
İSTANBUL EFSANELERİ
45

46
İSTANBUL EFSANELERİ
İSTANBUL EFSANELERİ
47

Masalların ve efsanelerin kenti İstanbul

Eşsiz kent İstanbul'un tarih sahnesine çıktığı günlerden bu yana, heyecan ve serüvenlerle dolu efsanelerini, duyulmadık anılarını, köşe bucakta unutulup kalmış öykülerini, sayısız tarihi eserlerini bu kadar kısacık bir yazıda anlatabilmek mümkün değil kuşkusuz. Ancak, bu gizemli kenti daha yakından tanımak, İstanbul'un tarih kokan sokaklarında gezerken çok daha farklı göz ve duyguyla bu kenti hissetmek isteyenler, özellikle Haldun Hürel'in "İstanbul'u Geziyorum Gözlerim Açık!" adlı eserini okumalılar. Günlük yaşamın akışı içinde; güzelliklerini, gizemlerini göremediğiniz bu güzel kenti yeniden keşfedeceğinizden emin olabilirsiniz...

KAYNAKÇA:

Efsaneler Dünyasında Anadolu, Derman Sayladı, Say Yayınları, 2004

İstanbul Folkloru, Mehmet Halit Bayrı, 1947

İstanbul Gezi Rehberi, Murat Belge, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004

İstanbul Seyahatnamesi, Josephus Grelot, Çev: Maide Selen, Pera Turizm, İstanbul, 1998

İstanbul (1874), Edmondo de Amicis, Çev: Prof. Dr. Beynun Akyavaş, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1993

İstanbul'u Geziyorum Gözlerim Açık, Haldun Hürel, Dharma Yayınları, 2004

İstanbul'un Yüreğinde Tarihe Yolculuk, Derman Bayladı, Say Yayınları, 1997

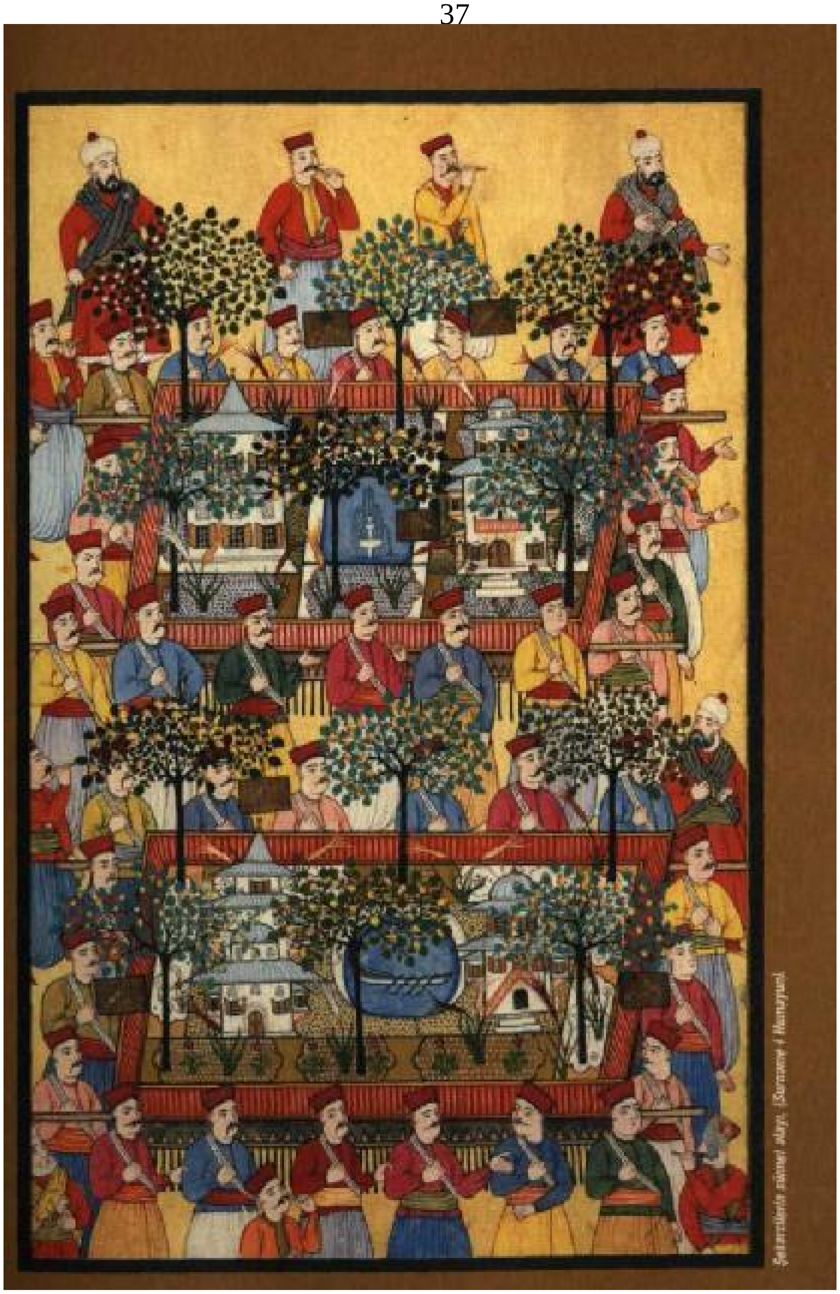
Konstantiniye ve Ayasofya Efsaneleri, Stefanos Yerasimos, İletişim Yayınevi, 1995

Nürnberg Yazmaları, Morse Library, Beloit College

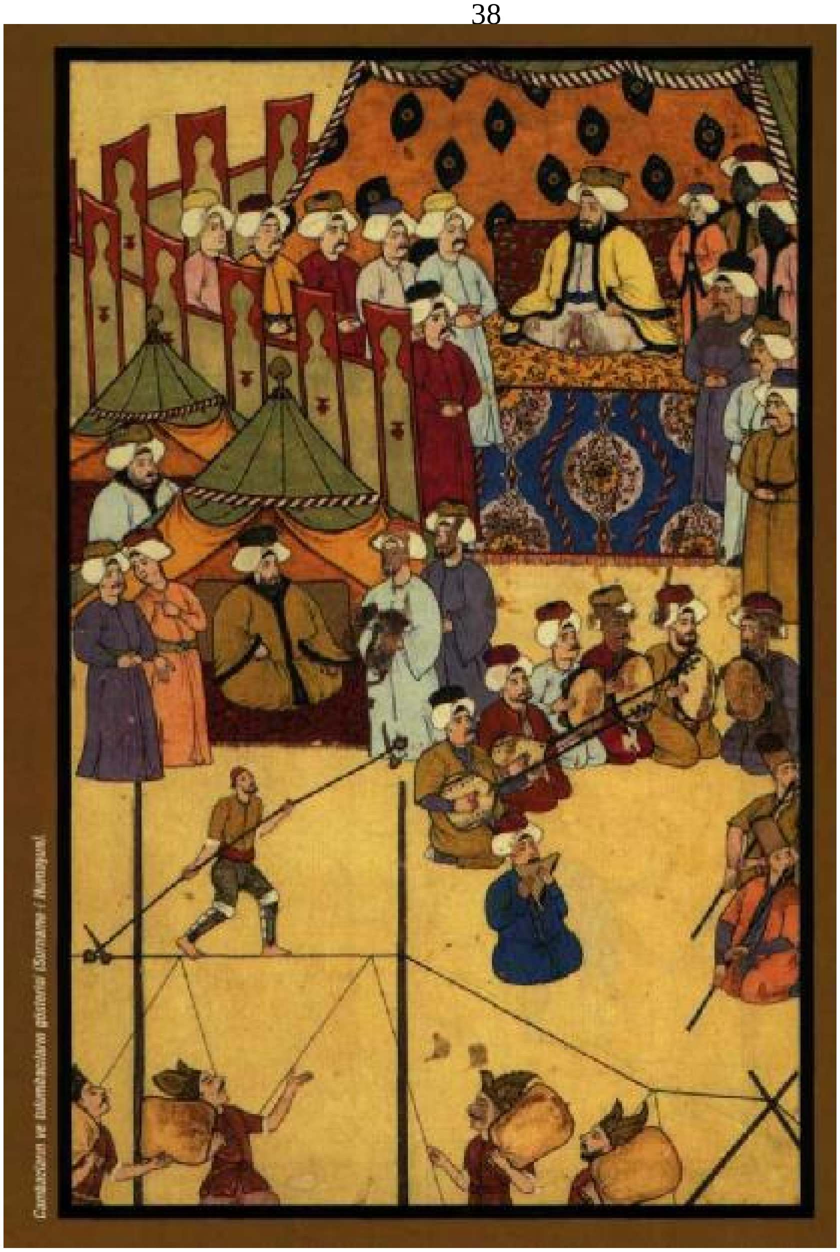
Seyahatname, Evliya Çelebi, Uyarlayan: Mustafa Nihat Özön - Nijat Özün, Kabalcı Yayınevi, 2004

Surname-i Hümayun, Nurhan Atasoy, Koç Kültür Sanat, 2004

Bu çalışmamıza değerli katkılarından dolayı İstanbul Kütüphanesi'ne, özel bir teşekkür borçluyuz...

Şekercilerin süsmeni alayı. (Surname-i Hümayun)

Bu kitapçık Focus Dergisi’nin Temmuz 2005 sayısında ücretsiz olarak verilmiştir……..

E-Kitap haline getiren:Ali k………….İstanbul……..ekitap90@hotmail.com……………